

Hejmar: 16 • Çileyay Paşîn 1994 • 20.000 TL.

Nûbihar

Mehnameya Çandî, Hunerî, Edebî

**JI BO AZADIYÊ
PÎR Û JIN Û XORT
HEMÛ BI HEV RE**

ALFABEYÊN LATÎNÎ Û EREBÎ YÊN KURDÎ

LATÎNÎ	MÎNAK	TIRKÎ	EREBÎ	MÎNAK
A a	Ard	Un	ئا ، ا	ئارد
B b	Baş	İyi	ب	باش
C c	Ceger	Çiğer	ج	جەگەر
Ç ç	Çav	Göz	چ	چاف
D d	Dil	Gönül	د	دل
E e	Ewr	Bulut	ئە ، ه	ئەور
Ê ê	Êş	Acı, sızı	ئە ، ی	ئەش
F f	Fêkî	Meyve	ف	فەیکە
G g	Gund	Köy	گ	گوند
H h	Hingiv	Bal	ه	هەنگەف
I i	Ixlamûr	Ihlamur	ئ ، -	ئەخلاموور
Î î	În	Cuma	ئە ، ی	ئەین
J j	Jin	Kadın	ژ	ژن
K k	Kulîlk	Çiçek	ک	کولیلک
L l	Lale	Lale	ل	لالە
M m	Mam	Amca	م	مام
N n	Nan	Ekmek	ن	نان
O o	Oflaz	Sevimli	ئو ، ز	ئوڤلاز
P p	Paçik	Çaput	پ	پاچک
Q q	Qesr	Saray	ق	قەسر
R r	Rojhilat	Doğu	ر	رۆژهلات
S s	Serok	Başkan	س	سەرۆک
Ş ş	Şil	Islak	ش	شل
T t	Tenik	İnce	ت	تەنک
U u	Unîversîte	Üniversite	ئو ، و	ئونیڤەرسیتە
Û û	Ûlema	Ülema	ئوو ، وو	ئوولەما
V v	Vexwarin	İçmek	ف	فەخوارن
W w	Wezîr	Bakan, vezir	و	وەزیر
X x	Xelat	Armağan	خ	خەلات
Y y	Yezdan	Tanrı	ی	یەزدان
Z z	Zava	Damat	ز	زافا

Nûbihar

Mehnameya Çandî, Hunerî, Edebî

Kızıtaşı Cad. Kuriş Apt. 51/3
Fatih-Istanbul
Tel: (0212) 533 75 88
Faks: (0212) 524 00 38

Xwedî
(Sahibi)
Mahmut Yaruğ

Berpirsiyarê Giştî
(Genel Yayın Yönetmeni)
Sabah Kara

Berpirsiyarê Nivîsaran
(Sorumlu Yazışleri Müdürü)
Süleyman Çevik

Mudîrê Tîprêzî û Arşivê
(Dizgi ve Arşiv Müdürü)
Ali Karadeniz

Muşawirê Nivîsaran
(Yayın Danışmanı)
Mustafa Goyani

Nûbihar kovareke mehanî ye ku bi weşandina karpêkên çanda kurdî bi mana tevayî dilebike. Raman û rayên xwedîyên karpêkan, lîzûmen ne raman û rayên Nûbihar in. Nivîsarên ku bi înzeya Berpirsiyarê Giştî weya bi navê Nûbihar tèn weşandin raman û raya me nîşan dînin. Nûbihar di serrastkirina karpêkên şandî de azad e.

BEDELA ABONETIYA SALINÎ
(Yıllık abone bedeli):
Li hundir (Yurt içi): 240.000 TL
Li derve (Yurt dışı): 60 DM

JIMAREYÊN HESABÊ
(Hesap numaraları):
Li hundir (Yurt içi): Postgiro (Posta Çeki): Süleyman Çevik, 658265
Li derve (Yurt dışı): Süleyman Çevik, İş Bankası Yavuzselim Şubesi, 1079-30100-3118770

Tîprêzî (Dizgi):
Nûbihar

Berg (Kapak):
Dönüş

Çapxane (Matbaa):
Nesil Matbaacılık

Hejmar: 16 • Sal: 2 • Çileyê Paşîn 1994

Naverok

NÛBIHAR: JI BO AZADIYÊ, PÎR Û JIN Û XORT, HEMÛ BI HEV RE	3
MELA QASIM: NUQURÇ / 17-20	4
SABAH KARA: NAMEYÊN BÊCEWAB / 19	5
EBDILLAH AMED: ÇEND QISE DERHEQÊ KOVARA NÛBIHAR DE	6
SABAH KARA: PAREKENDE	11
YÛNIS EMRE / HOZAN OFLAZ: JI MIN RE TU LAZIM Î TU	13
S. MELE HIZNÎ / MIHEMED D. DAĞHAN: GULDANA KURDAN / 1	14
ABDULFERD NÛR: ŞAGIRTÊ NÛR	15
ROJÎN ZELAL: RASTNIVÎSÎNA ZIMANÊ KURDÎ	16
SEYYÎD BATTAL: MEDENIYET BI ZIMANEKÎ PÊŞDEÇÛYÎ PÊK TÊT	17
DILKANÎ: SEYDA	19
KOYO BERZ: PÎRA HEDROY	20
Ö. FARUK ÇETİNKAPLAN: DÊSÊ BÊ SIWAXÎ	22
ELÎ HEYDER NÛR: MEKTEB	22
ALÎ KARADENİZ: ROJANE	23
SEZAL KARAKOÇ / HOZAN OFLAZ: MONA ROZA / 4	25
TEHSÎN İBRAHİM DOSKÎ: MELAYÊ BATEYÎ Û HELBESTEK WÎ YA NEWÊŞIYAYÎ	27
ABDILQADIR MÊRDÎNÎ: MAF NE JI ALÎ İNSANAN, JI ALÎ XWEDÊ VE HATIYE DAYÎN	28
MUHAMMED EMİN: ZIMAN, AYETA XWEDÊ YE	30
MUSTAFA KARAGÖZ: İSLAM NE STÛXWARÎ YE	31
ABDULLAH DILBİRİN: JI WE XEBAT, JI ME ARÎKARÎ	31
M. SALİH AKGÛL: EZ NÛBIHAR BI NİGEHDARÎ TAQİB DİKİM	31
FERHENGOK	32

JÎ BO AZADIYÊ PÎR Û JIN Û XORT HEMÛ BI HEV RE NÛBIHAR

Wek ku her kes zane, kurd di welatê xwe yê çar-pênc parçe de ji azadiyê pir bêbehre ne. Her çi halê kurdên parçên Îran, Iraq û Sûriyê ne wek halê me kurdên Tirkiyê be jî, ew jî nikarin bi şikleki kamil ji azadiyê îstifade bikin. Lê em kurdên vê dewleta kambax, dev ji azadiyê berdin, em heta van nêzîkan “nîn” bûn! Van zaliman bi qedexekirina her tiştê me jî qîma xwe neanibûn û talî hebûna me jî qedexe kiribûn. Bi qewla şîrîn a Cigerxwîn; “ew rênçberên dijmin bûn” lê dixwestin (û dixwazin) ku “em jî rênçberên wan bin”; “ew kerên karewanê dijmin bûn” lê dixwestin (û dixwazin) ku “hefsarên me girêdayî bi kurtañên wan bin” û em wek “hestiyê ber lingê segan” bin.

Lê hema vaye şikir ji Xweda re ku êdî ji vî halê kambax re me gotiye “na!” Êdî em naxwazin bibin rênçberên rênçberan, xulamên xulaman û hestiyê ber lingê segan. Êdî “heger bi zor û gazin / em heqê xwe dixwazin”; çi bi biratî, çi bi dijminî.

Lê belê heq û azadî, tenê bi “xwestinê” nayin sitandin. Pêwîstiya gelek tiştên din jî heye. Xwendin û zanîn lazim e. Qehr û merhemet lazim e. Hem mêjî lazim e, hem dil. Hem nefret lazim e, hem evîn û muhebbet. Yekbûna ji dil û mêjî û ruh lazim e. Xwe bi heqiyê ve girtin û dev ji neheqiyê berdan lazim e. Pêşkêtiya zanînî, hunerî û siyasî lazim e. Fethkirina mêjî û dilan lazim e. Û desthevgirtin lazim e.

Bihevrebûn lazim e.

Ne mumkin e ku hemû kes wek hev bifikirin. Mirovên malekê jî di her tiştî de wek hev nafikirin. Pênc tiliyên destekî ne wek hev in. Lê tili bi hev re ne; li cem hev in û hemû bi hev re dibin dest, dibin kulm; karê xwe dikin, li ber xwe didin.

Han, kurd jî lazim e wek destekî bin. Çi pîr, çi ciwan; çi jin, çi mêr; çi nûciwan, çi xort... Lazim e her kes bi yê din tehemul bike; her kes bi yê din yarkarî bike. Heger mirovîn çewtî fikir di nav me de hebin, lazim e em yarkarê wan bin û em wan ji çewtiyê xelas bikin.

Vaye em mensûbên Nûbihar li vir îlan dikin ku, wek em ji hemû zaliman nefret dikin, em ji hemû mezlûman jî hez dikin. Wek em xwe ji hemû zalimên ji dîn û baweriyên muxtelif bi dûr dibînin, em xwe bi hemû mezlûmên ji dîn û baweriyên muxtelif jî nêzîk dibînin. Xweda û he-

mû kesên ku me nas dikin jî şahid in ku em alîkarê mezlûman û dijminê zaliman in.

Naxwe mezlûmino, werin em bi hev re bin! Hun di çi baweriyê de bin, werin em guh bidin we û hun guh bidin me.

Xelasî bi vê dibe birano; bi mêjiyekî bihêz û bi dilekî fireh, dibe. Xelasî tenê nefretê naxweze. Bi qasî nefretê, evîne jî dixwaze.

Naxwe ka hun li benda çi ne? •

NUQURÇ

MELA QASIM

17.

Eger kurd wê b'kuştina zarokan xelas bibin
Bihêlin xelas nekin, bila kurd xilas bibin
Xelasî bi edalet û merhemetê pêk têt
Yên ku guh nedin vana, wê talî îflas bikin

18.

Tu nikarî kurdî û kurd ji hev biqetînî
Ko xêra kurdan divî gerek kurdî bixwînî
Mêro ji te dipirsim, ma eger kurdî nebe
Ma tê kurd bi xwîna wan ji tirkan veqetînî

19.

Berya em xerbzede bin, roj ronî bûn, şev tarî
Xerbî hatin, roja me bi nêvî kirin tarî
Êdî donzdehê şevê roja me dest pê dike
Û hîna dema nîvro, roja me dibe tarî

20.

Lato fraqê xwe yê bi dûvik jibîr kirye
Şalwarê kurdên reben, xewê j'çavê wî birye
Lawo ev çi parêz û ev çi sîr û tirşî ye
Şal me l'vir hişt ma ka fraq te b'heyvê birye

NAMEYÊN BÊCEWAB/19

SABAH KARA

7 Tebax 1992

Ey afeta dillerzan
Ey qerar
Ku însan bêqerar e
Mîna mewcê sahîlan ku xwe l'zinara dixin
Û divegerin b'al bahrê ve
Lê cardin berê xwe didin latan
Da ku serê xwe l'wa bixin

Ey afeta dillerzan
Ey huzn
Ku însan mehzûn e
Mîna govendan
Ku mest dikin
Û dema ku dest û pa dikişê
Şeva huznê dest pê dike

Ey afeta dillerzan
Ey eşq
Ku însan aşiq e
Heta ku bighe Leyla, Mecnûn
Û di qata wîsalê de
Tenêtî heta taliya xwe

ÇEND QISE DERHEQÊ KOVARA NÛBIHAR DE

EBDILLAH AMED

Pêşiya destpêkirina nivîsa xwe, ez hemû xebatkar û berpirsiyarên kovara Nûbihar pîroz dikim ku bê rawest û bê likumandin kovara me gihandin vê demê û dîsa ez gelek minetdarê xwendevanên Nûbiharê me ku, bi hemû celeb arîkariyên xwe, piştgirtin û hevspartin dane kovara xwe. Ji Yezdanê Berz dixwazim ku ev destek û destbiraî her hebe û berdewam be.

Xwendevanên hêja! Dema îslamiyet li Kurdistanê çû ava (wenda bû), li her deverê welêt 'zordarî' fermanدار bû. Ev zordarî geh bi destê Emewiyan, geh bi destê Ebasiyan, geh bi destê Selçuqiyan, geh bi destê Osmanîyan, geh bi destê Sazûmana Komera Tirkîyê, bi kurtî ev hezar sal zêdetir e ku zordariya beşerî li ser vê axa Pêxemberan, Xwedadostan, zanyaran, mêrxasan... tête tetbîqkirin û her wiha, tête domandin. Di vê hengava dirêj de herçiqas dem bi dem hinek fermanدارên adîl û dadvan derhatibin jî, lê çî mixabin ku temenê wan kurt bûye. Wek ji Emewiyan Omer kurê Ebdilezîz, ji Ebasiyan Mehdî yê Ebasî, ji Eyûbiyan kal Sela-

heddîn... Jixwe Pêxemberê me di hedîseke xwe de ma nabêje ku: "Xîlafet, pey min re, wê sih sal bidome, dîv re wê fermanدارî tekeve destê melîkên xwînxwar (edûd)" Belê zanyarên îslamê dibêjin ku ev sih sal, hatanî şeş mehê xîlafeta Hesên kurê Îmamê Elî domiye. Pişt re ketiye destê siltanên Emewiyan ên nijadperist û herwiha bi destguhertin meşiyaye.

Piştî fermandariya siltanên despot, hemû gelên misliman di bin dest û lingên wan de pelçiqîne, stûxwar bûne. Nexasim gelê kurd ji destê van despotên xwînxwar gelek tade û telefata dîtine. Eger em nimûnekê bidin; şerê sedsalan ên di navbera împêratoriya Osmanî û şehînsahiya Îranê de çêbûne, bê îstisna di gişan de gelê kurd hatine şixulandin. Îraniyan gotine, "Osmanî dijminê Alê Beyt in û ev sunniyan qatîlên Îmam Elî û kurên wî ne" û gelê kurd şandine ser Osmanîyan. Osmanîyan jî gotine, "ev Îranî şî ne, dijminê Ehlî Sunnet wel cemaet in, neyarê sehaba ne, bawerxelet û rêçewt in" û gelê Kurdistanê şandine ser Îraniyan. Bi vê dezgeha şeytanî û konetî, kurd bi kurdan

dane kuştin, bi milyonan xwîna wan wek ava çeman bi destê hev dane rijandin. Halvakî, ne şehînsahê Îranî, Alê Beyt bûn; ne jî Siltanên Turanî ji Ehlî Sunnet wel cemaet bûn. Ya rast ev e ku her du hêl jî, ehlê carîye û seray bûn. Dîn, di destê wan de, ji bo geştiyê armancên wan ên genî û menfûr, hewtenê wek leystokek zarokan bû. Digel gelên nezan û korfam jî, bi van meramên wan ên genî û qirêj nizanîbûn; ji ber vêya, ew jî tim û tim ji wan re xulam bûn, qurban bûn.

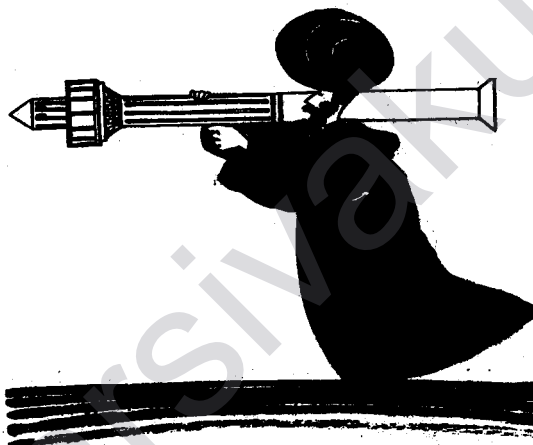
Binêrin, bi tenê di şerrê Çaldîran de 500.000 misliman ji her du hêlan hatine kuştin. De hun bibêjin û biryar bidin, gelo ma çî pêwendîya vî şerrî bi îslamiyetê re heye? Hetta, qasî em pê dizanin, şexulîslamê Osmanî ji bo vî şerrî destûr nedaye Yavuz Selîm, lêhema Yavuz ev hukmê şerîeta Yezdan berdaye, li ser orfên Tûranî meşiyaye û dîvre jî şexulîslamê xwe kuştîye. Niha mirov ji van kiryanan re "îslamiyet" bibêje, ma heqaret û piçûkxistina herî mezin nîn e. Vaye, di vê nuqte de Turanîperist û çepokan, xeletên gellek mezin dikin. Lewra herdu

wan jî, ji vê îcraetê re “îslamîyet” dibêjin. Lêbelê, zemîn li kû, ezman li kû? Îcraeta Pêxember li kû, îcraeta şah û siltanan li kû? Ma edalet û zordarî, ti car dibin wek hev?

Ya rast, ez naxwazim behsa şah û siltanan bikim. Lewra behskirina wan, weke mirov têkeve nav celboxekî, çiqas tê de bilive, ewqas tê de diçe xarê. Encax ez ê vêya jî bibêjim ku, ev siyaseta şah û siltanan, ketiye xûy û jiyana mîr, axa, beg û şêxên me kurdan de jî. Jixwe gotinek heye (dibe ku hedîs be) dibêje: “Mirov li ser dînê melîkên xwe dimeşin” Ma ne wisa ye? Binêrin li rewşa Kurdistanê. Ji bilî hinek îstîsnayan, hemû şêx, mîr, axa, beg, eşîret, partî û hwd, gişt bi xûy û exlaqên ferman-darên zordest û xwînxwar xûgirt û exlaqdar bûne. Her yek ji bo xwe dişuxule, ji bîrûbaweriya xwe re xîzmet dike, ji dervê xwe ti tehemula hebûna kesî nakin. Dorhêl û civatên xwe, bi taybetî vî gelê mezlûm ji xwe re feda di-kin û li ser piştê wan, hebûna xwe didomînin.

Belê, ev exlaqê siyaseta zalim, pijiqiyê her tiştî û her sinif mirovan. Meselen, hemû dinya pê dizane ku gelê kurd 90 % (nod ji sedî) misliman e. Û mislimantiya vî xelqî wek tavê xuya û eşkere ye. Lê em dinêrin ku yên li ser navê kurdan derdikevin holê, rêk û dirbên didine ber me kurdan, bi tevayî biyanî ne. Yek dibêje sosyalîzm an qomunîzm, yek dibêje demokrasî, yek dibêje sirf (hew) neteweyetî, yek dibêje senteza tirk û îslamê,

yek dibêje di meclîsa Cumhûriyeta Tirkîyê de cihgirtin û hwd. Niha hun jî dizanin ku ev hizirên biyanî ewqas zeman e ku ji kul û kovanê me kurdan re nebûne derman. Ber eks, birînê me xedartir û kovanên me diwartir kirine. Çareserî ev e ku; madem em (kurd) misliman in û madem mislimantî dînê Yezdan e û madem Yezdan afirandoxê hemûyê gerdûnê û mirovan e, naxwe pêwîst (wacib) e ku em jî li azadiyê, rizgariyê û serxwebûnê di dînê Wî de bigerin. Lewra wek saydayê

Le Figaro

mezin Seîd Norsî dibêje: “Madem sazband (pîşesaz) dizane, naxwe bila ew bipeyive” Yanê derheqê berhem û pîşe (sen’et)kî de biryara vebir, ya hoste û sen’etkarê wê ye.

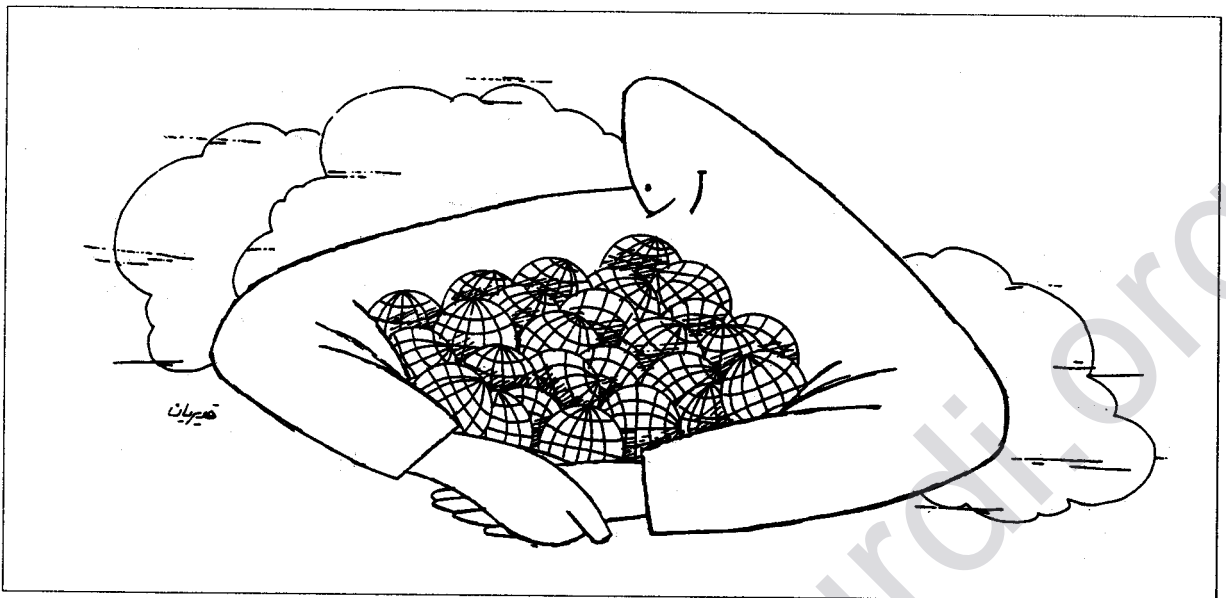
Encax ez vêya dîsa bibêjim ku, dînê ku em dibêjin û dixwazin, wek Yezdan di Qur’ana pîroz de salixandiye û wek Pêxemberê me bi devê xwe şîrove û bi tevgerî û libaziyên xwe daye nîşan e. Yan jî ne ku dînê şah û siltan û mîr û şêxan e. Li ser çî navî dibe bila bibe, dînê ku ji

sazûmanên diktator (wek Cumhuriyeta Tirkîyê) û ji feodalên re bendewer be, em bi wî dînî ne bawer in. Ber eks, dînekî (ol) wiha dîvik, tehlîkeyek pir mezin e.

Vaye, ji vê pêşekiya dirêj şûn ve (li min biborin) ez ê derheqê kovara Nûbihar de hinek tiştan bibêjim.

Kovara Nûbihar, di nav rewşa nexwestî ya Kurdistanê de, wek tavekê hilhat (za) û ji me re bû hêviyek gelek mezin. Bi zimanê me (kurmancî, dimilî), ji me re bi dersdariya azadiyê, rêka serxwebûnê da ber me. Bi kurtî, çareseriya pîrsgirêka me kurdan raberê kerd. Diger sed mixabin ku, ev reçeta çareseriyê bi destên hemû kurdên Kurdistanê Bakur nakeve. Lewra Kurdistan îro bûye serjêkxane (mezbeha); her roj bi dehan bi bîstan... mirov tê de tîn kuştin. Bi ewqasî jin û jinbî, bi koman zarok û sêwî, kal û pîran ji çavan xwîn diherikînin. Û bi milyonan kurd jî di şînê de ne. Çareseriya vê rewşa xedar jî, gelek dîr û nexuya ye. Bêçaretî roj bi roj zêdetir û diwartir dibe. Her deverê Kurdistanê bi gur, keftar, çeçel û reqelan tije bûne. Ji ber vê awayê, Nûbihar rêk nabîne ku bigihîje destê van bêçareyan. Ez bawerim ku ev doza ku Nûbihar dimeşîne, ger bi cih bê, yan bête nas-kin, wê hêstirên çavên gelê me zoha bike û wê ji kul û keserên wan re bibe derman.

Heta salek û çend meh berê me çavê xwe digrand, li piyasa weşanan ti kovarek, rojnameyek, pirtûkek bi zi-

manê kurdî û li gor îslamê nedidît. Ji ber vêya, em gelek dilxwîn û xemgîn dibûn. Weşanên kurdî yên çapkirî hemû bi zimanê gelê me hizirên çepeltî, îdeolojiyên bela serê gelan li gelê me aşê dikirin. Ev jî felaketek mezin e; lewra bi hezaran xort û keçên me, ji ber van weşanan bawerî û exlaqên xwe yên îslamî winda kirine. Ji ber vêya jî di nav gelê kurd û xortên kurd cudahî û hevqetandin çêbûye. Xelqê me bi ti awayî vê nebaweriya xortan nepejirînin, lê bêçare ne, bêxwedî ne, bê rêber in. Wek min li jor jî gotibû, îro li Kurdistanê emniyet (ewlewî) nemaye, bawerbûn û hevsiparî gelek xera bûye; hemen herkes ji bo jînparêziya xwe dixebite. Pir kes jî ditirsin ku, biçin ji rojnamefiroşan kovarekê yan rojnameyekê bikirin. Lewra ji hêla sîxûr û ropêlên Komara Tirkîyê ve bi piranî tên taqîpkirin. Ev şert û mercana ji bo Nûbiharê zêdetir nebaş in. Lewra çepok di dijê Nûbiharê de dişuxulin, zilamên Komara Tirkîyê dijberê Nû-

biharê ne; çî mixabin e û gelek sosret (ecîb) e ku hinek civat û komelîsên misliman jî vê dijberiyê li hember Nûbiharê dikin ku, ev rewşeke gelek kirêt û astengeyek herî mezin e.

Meselen, li Amedê qasê ku ez dizanim, ev dijberî û astenge pir dijwar in. Ji bilî çend pirtûkxanên misliman û çepokan gelek ên mislimanan û goya welatperweran, Nûbiharê nafiroşin. Xusûsen hinek komikên misliman dibêjin "Hun rehperist in û ji PKK'yê re xîzmetê dikin." Ji dervê viya, qasê ku ez dizanim, Erxenî îstîsna, hemû qezayên Amedê; Sirûc, Sêrek, Serêkaniyê îstîsna, hemû qezayên Rihayê; ji bilî Batmanê hemû qezayên wê; Qiziltepe îstîsna hemû qezayên Mêrdînê; Bingol navend xarîc, bi hemû qezayên xwe; Patnos îstîsna, hemû qezayên Agirî; Şirnex bi hemû qezayên xwe; Erzirom û Meletî îstîsna, hemû qezayên Wanê ji kovara Nûbihar bêpar û mehrûm in. Ediyaman bi xwe jî wek vana ye.

Sedemên vî tiştî, pêşînen ez karim bibêjim ku di Kurdistanê de bê emniyet û tirs hakim e. Pir kes newêre ku Nûbiharê bixwîne û salix bide, ev yek.

Ya diduyan, ji serî ve organizasyonek baş a belavkirinê nehat çêkirin û ev dem jî hêj çênebûye. Tabîî sedemê viya jî, ji ber ku gelekên kovarên mislimanan hinek ji tirsê hinek jî ji nepejirandina Nûbiharê ji danaskirinê (reklam) reviyên. (Çi heft û mixabin ku çend heb kovar û rojnameyên çepên kurd bi dilxwazî û sîtayış danaskirin çêkirin. Bila pozê mislimanên me bişewite; dîsa xwe reşkirin ku çî derece semîmî ne dan xuyakirin.)

Ya sisêyan ev e ku, gelek ji kurdên me xwendin û nivîsandina kurdî nizanin, ji ber wê leqeyd dimînin.

Ya çaran, hêj qedroya nivîskarên Nûbiharê hindik û qels in. Meselen yên wek Mihemed Metîner û Osman Tunc herçiqas kurd in, di edebiyata tirkî de jîr jêhatî ne, lê şerm e ku heta niha ni-

vîsek wan ya dirust di kovarê de bi zimanê zikmakî dernehatiye. Em hêvî li nivîsarêd wan in.

Ya pêncan, gelekên kurdan bi Kemalîzmê ve entegre bûne. Hemû hêzir û tevgerên wan cahşikane ye. Ji ber viya, tehemula kovarên kurdî nakin.

Ya şeşan, qorek ji kurdan di nav civatên îslamî yên sentezkar de ji binyad û rîçika xwe dûr ketine, kok û nejada xwe jibîr kirine; heta hinekên wan qedexe û înkariya xwe dikin.

Ya heftan, hinek kurdên me jî ji ber ku netewe û neteweperistiyê, an mafxwazî û nejadperistiyê ji hev cuda û mifreq nagirên, ber eks têkilhev dikin, bi nezanî û korî êrîş didin ser dozên mafxwaz û dadperweran. Ev kesanan di peyvên de şerîetxwaz xuya ne, lêhema tevgerî û kiryarên xwe ji şerîeta Yazdan re dijberiyê dikin û gelek mirovan ji jî şerîetê dûr dixînin. Lewra pir kes dibêjin: "Madem şerîet ji pirsgirêka kurdan re wisa biyanî ye, wê çaxê ev şerîet ji me re ne lazim e."

Van astengên ku min behsa wan vekir, divêt ji holê rabin. Encax bi zorê nabe, bi rindiyê, bi tebat û aram, bi xebatek bingehî wê hêdî hêdî batum (edim) bibin. Heyanê batumbûn û hilandina van astengan, çawa dibe bila bibe, di nav çî mercan (şertan) dibe bila bibe, miheqeq divêt kovara me bête jiyandin û weşandin. Nûbihar çawa weke barana nîsanê, gelek kulîlkên (xortên) Kurdistanê ava û vejîndar kir, herwiha, şayed Nûbihar ji holê rabe, yanê weşandina wê -Xwedê meke- bisekine, wê ew kulîlkana bi-

permilîn û bê hêvî bimînin. Ez hêvîdar im ku xebatkarên Nûbihar ên mîrxas û lehenger wê firsend û keyse nedin wendabûna Nûbiharê.

Bi derkeftina Nûbiharê, herqasê ku me hêvî dikir nebe jî, gelek mezin çêkir. Pir mela, feqî, esnaf, karker, xwendevan, mamoste û nivîskarên kurd ên misliman û dilşewitî û welatperwer li hêviya kovareke wîrganî bûn. Dibêjin: "Kovarên din ên kurdî herçiqas behsa pirsgirêka kurdan dikin, lêhema dûmahî de hertiştî tînin bi sosyalîzmê ve girêdidin û çareseriyê di sosyalîzmê de dibînin; ji ber viya em jî ji van berhem û weşanên kurdî aciz bûne... Spas û sîtayîş ji Yazdan re ku, em gihandin Nûbiharê."

Belê, em jî van peyvên xwendevanan rast dibînin û tesdîq dikin. Lewra, çawa zîlam an civatên ku îslamiyetê dişuxulînin, lê ji bo pêvgirêdana tirkîtiyê, kurdan dixapînin, ziyar û zirareke mezin e, herweha yên kurdîtiyê dişuxulînin û ji bo pevgirêdana sosyalîzmê kurdan dixapînin jî zirar û xesareke mezin e. Em mislimanên kurd, bi Nûbihara xwe dozdarîya Kurdistanê îslamî dibînin. Di pêş çavên me de kurdên bê binyad û kurdên bê dîn (ol) wekhev in. Lewra di bawerîya me de dîn û millet wek goşt û hestî ne. Însan jî bê dîn nabin. Weke feyloşefekî Yewnanî dibêje: "Ez gelek war û welat geriyam, min pir cih bê kargeh û xwendegêh dît, lê ti cihêkî bê mabed nedît." Jixwe gundekî xuya, rêber naxwaze; milletên ku bê dîn û bawarî mane, tev hatine ber qerax û êşîga qiyametê.

Vaye, Nûbiharê bi me xelqê Kurdistanê da xuyakirin û peyitandin ku, xwendevan û referdarên Nûbiharê, hem di nîya hem jî axîreta kurdan re, herî pêş ve ye hemû gelên bindestên cihanê dixwaze; û jibo van herdu aleman bi lez û bez dixebitin. Kesên xêrxwazên kurdan in, bila van herdu cebheyên kurdan bidin ber çavan. Na heger diwanî bilivin, bila zanibin ku ew kujtarên (qatîl) kurdan in; ferqîtiya wan û M. Kemal tîneye û wê bi wî re bîr heşîrkirin; lewra doza wî dimeşînin.

Nuqtek din, Nûbihar bû xwendegêh (mekteb) ji me re. Ji ber ku kovarek îslamî ye, gelek xortên kurd ên misliman ku em nas dikin, bêtirs û bi ewlewî Nûbiharê dixin destên xwe û ger xwendinê zanibin hemen weke tîh û birçiyar dixwînin, na heger nîzanibin bixwînin, heman ji bo xwendina wê dixebitin û di demek kurt de hîne xwendin û nivîsandinê dibin.

Nûbihar, bi naveroka xwe xwendevanan hişyar dike û her bike. Pir kesên ku, mirov nediwêrî li bal wan behsa mafê kurd û Kurdistanê bikira, bi derkeftin û xwendina Nûbiharê îro ew kesanan di vê mijarê de herî jêhatî û kêrbaz bûne. Ev jî ji bo gelê me pêşveçûnek mezin e.

Nûbihar di qada mislimanan de, pirsgirêka kurdan da ye pejirandin. Ji ber ku mislimanên me li hember çepokan pêşînhizir in, welew rast be jî, fikrên wan napejirînin û weşanên wan naxwînin. Lêhema Nûbiharê ev pirsgirêka di çerçova Qur'an û hedîsan de bi mislimanan da zanînin û pejirandin. Her rû-

pelên Nûbihar, raber dike ku encax û encax doza kurdan û welatê wan bi dozeke rast û heq wê biserkeve, çareser bibê. Yan jî zeman, zemîn û şertan bi me dan xuyakirin ku ev doza meşrû, bi rêk û dezge û kiryarên çewt û çepeltî naçit serî. Ber eks, bi van rêk û metodan doza kurdan paş de dimîne û kurd herî şerpeze dikevin. Divêt em bi destê xwe rêk û dirban li pêş xwe negirin û dawa xwe ya meşrû nefetisînin.

Îro mirovekî bêterefane were li Kurdistana Bakur bigere, li rewşa wê binêre, wê bibîne ku îro kurd di nav çî tofanek mezin de ne. Meselen, li gundekî bîst mirov bi carê ve bîn kuştin, hemû kes û çapemenî wê bibêjin "Qetlîam/tevkujî". Encax ev rastiya li ber çavan e ku, heman her rojên Xwedê çil, yekcarna pêncî mirovên me tîn kuştin. Lê ji ber ku cuda cuda tîn kuştin, kes nabêje ev "tevkujî" ye. Û evên tîn kuştin, heman heman hemû kurd in.

Vaye, Nûbiharê bi me da zanîn û xuya kir ku, ev çerx (esr) çerxa kuştinê nîn e. Netewên mezlûm ên stûxwar û binketî, divêt bi xwendin, desthevgirtin, piştgirî, hevpartin, destgirî, destbiratî, arîkarî, yekitî, cihannasî, dîplomasî, çandvejandin, dîrokzanî, welatperwerî, aborbingehî, civatçêkirin û bi hw vana bigehîjin armanca xwe. Heger rêk ji kuştinê re hebe jî divêt serok û pêşengên zordest û mêtîngeran bîn kuştin ku, da cohnîkêd (çok) wan bitewe, nîzê aşitî û mafdayinê bibin. Yan jî, weke

dibêjin "Bi mîlyonan leşkerên me hene; bila ji wan sedhezar bîn kuştin, lê me dîsa mafê kurdan neda. Em ê qira kurdan bînin, lê me nehişt ku meremê wan bi cih bê..." Naxwe têt fêmkirin ku ev neviyên Cengîz û Hulagû dev ji tetewê xwe yên qedîm bernadin, encax em dizanin ku xwîna kurdan jî ne erzan e. Naxwe, rêkek mirov nebe çareseriyê, divêt mirov dev ji wê rêkê berde û biguhêrine. Belê, ev tiştana, ev rastana hemû me bi sayeta Nûbiharê xistiye serê xwe.

Di dîroka Kurdistanê de gelek şervan û têkoşer, zana û nivîskarên kurd derketine holê. Em li jiyannameya evan dinêrin, hemen hemuşkî

Nûbiharê bi me da zanîn ku, netewên mezlûm, divêt bi xwendin, desthevgirtin, arîkarî, yekitî, cihannasî, dîplomasî, çandvejandin, dîrokzanî, welatperwerî, aborbingehî, civatçêkirin û bi hw bigehîjin armanca xwe.

bi nasname û kesantiya xwe misliman in û hemû têkoşina wan jî, çî bi pênûs çî bi pisat dike, ji bo Yezdan û di rêka Wî de meşandine. Wek Melayê Cizîrî, Feqiyê Teyran, Şêx Ehmedê Xanî, Eliyê Herîrî, Şex Ubeydullahê Nehrî, Mela Mistefayê Barzanî, Şex Seîdê Pîran û Seîdê Norsî ye Hîzan, Seyid Rizayê Dêrsimî, Xalidê Cibranî, Doxtor Fuad, Îhsan Paşa û wek mînakê vanan gellek bavê lawan... lê em dinêrin, çî mixabin ku, ji ber ku mislimanan nasnameya vana yên rastî dernexistin holê, çepokan jî ji vê bêkêriya mislimanan îstîfade kirin û bi gor bîrûbawerîya xwe ev mezinên me gelek çewt û çepelane bi me dan nasandin. Bi her awayî

qilopilo (serûbin) kirin, ji hezar best û newalan avên genî anîn, her dever û her tişt şilo û berbad kirin. Kesantiya wan şêr û pilingên ku roj li me ronî kirine, di şevên reş de hiştin. Gotin vana têkoşer bûn, pêşverû bûn, şoreşvan bûn, welatperwer û parêz bûn, zana bûn, şervan bûn, bi kurtî her tişt bûn, lêhema ne misliman bûn. Haşa... ev derewa nakurise miyandê erd û ezman. Hem dibêjin, ti têkilî û pêwendîya wan bi dîn re tine bû, hemû xebatên wan netewî bû, ji bo gel û welat bû.

Vaye, kovara Nûbihar ev perda reş û genî ji ser van şexsiyetên hêja û lehenger hilda, rûçikê wan yên heqîqî da xuyakirin. Me dît ku belê ew herçiqas zana, şervan, şoreşvan û welatparêz bûn, lêhema bingeha hemû tevger û bizavêd wan jî

Qur'ana Yezdan û sunneta Pêxemberê Ekrem bû. Hemû hêz û çalakiyên xwe ji dîn û bawerîya Yezdan digirtin. Bi vî awayî, bi sayeta Nûbiharê me pêşeng û lehengên xwe naskir û em didin naskirin. Ev rastnivîs û dirustbêjiya Nûbiharê, durûtî û derewçîniya çepok û Kemalîstên hembawer derxiste meydanê. Yanê potê wan ên qirêj û genî eşkere bû. Hêviya me ji Yezdan e ku, wê Nûbihar van şexsiyetên qedirbilind ji nav van lep û devên genî gewrende derbixîne û têxe mal û yaranên me kurdên misliman.

Tu herbijî Nûbihar

Salvegerîya Nûbiharê li hemû gelê Kurdistanê pîroz be. •

PAREKENDE

SABAH KARA

Mirovê îro çi cûr mirov e?

Te ji min pirs kir: "Mirovê îro çi cûr mirov e?"

Min got: Bêkok+bêemniyet+bêhêvî...

Te got: "Ma çare?.."

Min got: Bikokî+biemniyetî+bihêvîfî...

...

Refaha Îslamî û refaha xerbî

Te ji min pirs kir: "Refaha îslamî çi ye; refaha xerbî çi ye?"

Min got: **Refaha îslamî**, belavkirina refahê ye, di nav **hemû kesan** de; û **refaha xerbî**, belavkirina refahê ye, di nav **hin kesan** de.

Ko ez vê bi îfada îslamê bibêjim:

Di îslamê de, **nîmet** bi ser **civatê** de dibare; lê di kufrê de, bi ser **eqeliyetê** de...

Te got: "Ma delîl?.."

Min got: Tarîxa birûmet a mislimanan.

...

Kemalîst û azadiya jinan

Kemalîst dibêjin: "Me jin azad kirin."

Lêbelê ma jinên neazad çawa guleyên topê bi cebhê

neqil kirin? Ma **Nene Xatûn** çawa da ber mêran û wan bi serhildanê bihay kir?

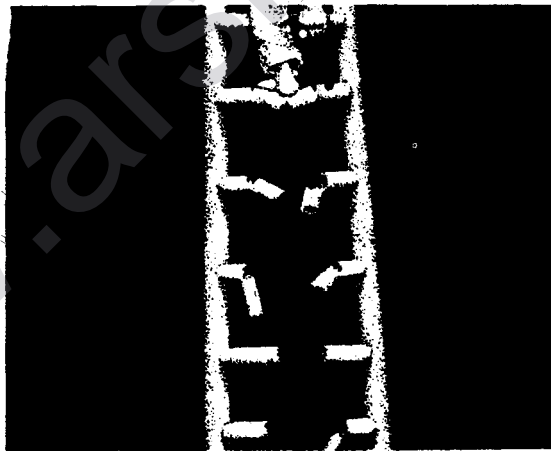
Naxwe kemalîst ne **jinan**, lê **rûj û oje û pûdre** azad kirin.

...

Xweda kesê bêkesan e

Te got: "Mirov çiqas feqîr û belengaz dibin, ewqas xwe bi dîndariyê tesellî dikin."

Min got: Şikir ji Xweda re!

Naxwe tu jî qebûl dikî ku, Xweda **kesê bêkesan** e.

...

Dîwarê vê dewletê

Piştî xwe nede dîwarê vê dewletê; ko bi ser te de nekeve, wê marê di bin de, bi te vede.

...

Ev dewlet dişibihe çi?

Te got: "Ev dewlet dişibihe çi?"

Min got: Dişibihe **kabadayi**'yekî gerdenqalind; lêbelê bi îstîsnayekê... Dema ku gerdenqalind ji ber te ve diçe, **tizbiha** xwe dihejîne; lê dema ku dewlet ji ber te ve diçe, **copê** xwe dihejîne.

...

Mizgeft û minare û dua

Tu dibêjî: "Ez bê **mizgeft** û bê **minare** û bê **dua** me."

Na! Tu him bi mizgeft û him bi minare û him bi dua yî. Lê mizgeftên te, **bar û dîskotek**; minarên te, **antênên radyo û televizyonê**; û duayên te, **rok û tango** ne.

...

Ciwanên modern

Dîn ji destê ciwanan girtin; lêbelê ti tişti nedane wan. Loma îro gelêk ciwan, ne **xwe** ne û ne **tişt** in. Şiklekî bê şikil, rengêkî bê reng, mirovekî bê mirovahî, û bedeneke bê rih in.

...

Panorama vê rejîmê

Were li vê rejîmê binhêre:

Ji bazarganan, ê herî diz kî be, ew serokê oda bazarganiyê ye. Ji çandmendan, ê herî vala û kêmkultur kî be, ew serokê teşkilata çandî ye. Dema ku serraf îflas dike, dibê bankêr. Siyasat ji bêşerefan re bûye meydana listikê. Serokê ji ber ku cahil e napeyive, bi navê **weqûr** têtê naskirin; yanê navê nezaniyê, bûye **weqar**. Ê ku derewan dike, dibê reyiscumhûr. Xulase, navê bênamûsiyê bûye **namûs** û navê namûsê bûye **bênamûsî**.

Çawa ku tiştên sivik li ser avê disekin; di girikiya vê rejîmê de jî, yên sivik, li jor; lê yên giran, li jêr in.

•••

Sertên ronakbîriyê

Nivîskarê îranî Celal Al-î Ehmed dibêje ku, sê sertên ronakbîriyê hene:

1- **Firset**, yanê **wextê vala**.

2- **Îcazet**, yanê **îmkan û îzn û qeweta fikrî**.

3- **Cesaret**, yanê **dilxwazî û dildarî; amadebûna derûnî û daxilî û netirsîn**.

Wextê ku meriv xwedyê van xusûsiyetan be, kare bibe **ronakbîr**.

•••

Devjîdînberdana xerbê û devjîdînberdana me

Ma ne tiştêkî calib e ku xerb dev ji dîn berda û pêş de ket, lê me dev ji dîn berda û em paş de ketin.

•••

Netitişt

Gelo ev rojname û kovar û qenalên televizyonî yên vê

dewleta **netitişt**, ma herkesî weke xwe **hov** dihesibînin ku dixwazin **mitriban** weke **muziknasan** û **qafiyebazan** weke **şairan** û **hîlekar**an weke **psîkologan** û **erzihalcîyan** weke **nivîskar**an bidin naskirin?

•••

Maddeyên tebî û maddeyên însanî

Weke ku herkes zane; dagirker û talankerên xerbî, ji welatê me mezlûman, bi şikleke esasî, du tiştan didizin: **mêjî** (weke koça zanayên me bi terefê xerbê) û **xavmadde**.

Erê ev, heqîqeten adeta

etê, yekanetiya îdeal, yekanetiya nijadên beşerî û yekanetiya hemû însanan

Bi qebûlkirina Xwedayekî **yekane** û mûcerred bi unwanê merkeziyeta îtîqadê, em pêşî bi **yekanetiya** Xweda şehadetê dikin; û dûvre jî bi vê rêyê, bi **yekanetiya** tebîetê û **yekanetiya** îdealan û **yekanetiya** nijadên beşerî û **yekanetiya** hemû însanan, em dil girêdidin.

•••

Kemalist

Kemalist, dişibihin darên pir ecayib ku kokê wan li Ewropaya, yan li Emerîqa û fêkiyên bi jehr ên wan li vir in.

•••

Siyaset û qewet û mexlûbiyet

Adeta xelkê ev e ku, qewî û zordaran eslî û esas hesab dike. Loma, di siyasetê de gereke meriv hîç mexlûb nekeve. Lewra dema ku tu mexlûb ketî, gellek ji wan kesên ku şeq-şeqçitiya te dikirin, wê sûcê her tiştî bavêjin qirika te; heta bi wî heddî ku, çima baran bariyaye yan berf û hwd.

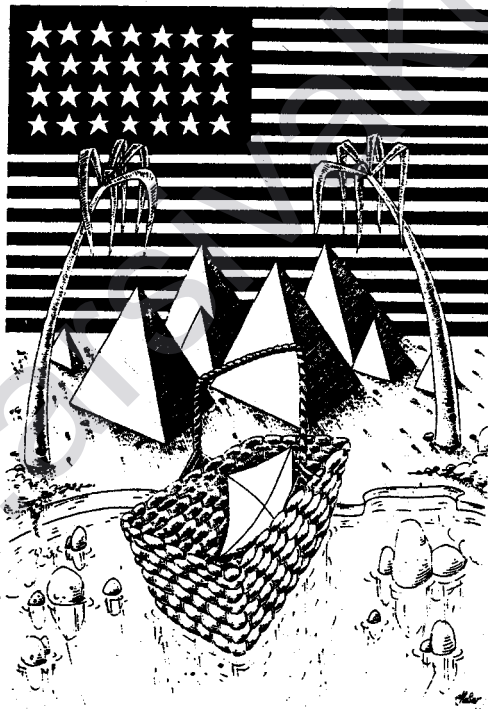
•••

Zordarî yan evîn û merhemet

Di vî memleketî de mirovên gēj û nezan ewqas pir in ku meriv mecbûr dimîne bibêje:

Di vî diyarî de heger tu dixwazî tiştêkî bidî qebûlîkirin, gereke dar di destê te de be. Lêbelê carin jî ez dibêjim: Na; evîn û merhemet, payedartir in.

Hun çî dibêjin? Gelo ez xwe dixapînim, an na? •

zaliman e ku **maddeyên tebî, di heddê nihayiya xavîtiya wan de û maddeyên însanî, di heddê nihayiya çeyî û mukemmeltiya wan de** digrin û dibin.

•••

Tewhîd û yekanetiya Xweda, yekanetiya tebî-

Ji Min re Tu Lazim î Tu

YÛNIS EMRE
Ji tirkî: HOZAN OFLAZ

Ev eşqa Te min ji min girt
Ji min re Tu lazim î Tu
Ez roj û şev dişewitim
Ji min re Tu lazim î Tu

Hebûn kêfa min nayîne
Nebûn huzna min nayîne
Min eşqa te dihebîne
Ji min re Tu lazim î Tu

Eşqa Te aşiq dikuje
Bi behra eşqê davêje
Bi tecellî tişe dike
Ji min re Tu lazim î Tu

Ez ê j'meya eşqa t'vexwim
Bibim mecnûn û bimeşim
Ez bi fikra te serxweş im
Ji min re Tu lazim î Tu

Ji sofî re sohbet lazim
Ji exî re axret lazim
Ji Mecnûn re Leylî lazim
Ji min re Tu lazim î Tu

Ko min pare pare bikin
Xweliya min bêjing bikin
Wê axa min jî feryad ke
Ji min re Tu lazim î Tu

Yûnis Emre ye navê min
Tim dişewite dilê min
Du cihan de meqsûdê min
Ji min re Tu lazim î Tu

GULDANA KURDAN/1

SEYDAYÊ MELE HIZNÎ
Ji fîpên erebî: MIHEMED D. DAĞHAN

(Rojekê seydayê min î hêja û delal di quncika mizgeftê de, ji min re got: "Binvîse bi navê Yezdanê dilovan." Wî got û min nivîsî. Ew ji gotinê, ez ji nivîsandinê westiyam. Lê ne gotin û ne jî nivîsandin qediya. Han ji we re pêşkêş dikim van cewherên ku bîst sal in wendayî bûn.)

M. D. Dağhan

WERZÊ EHLÊ XWEDA

Beharekê, li ser qada welatê Gêxiyê de baran kêmbare. Wisa ku, reng û rûyê gîhan dixeyirin, pelên wan dipirmitin, bejna wan zirav dibin û ber de difirin.

Yek ji ehlê Xwedê diçe nav mêrg û çîmanan. Dema reng û halên zîlan dibîne, destê lavakirinê hêla ezman ve hiltîne. Hêstiran dibarîne, weha dibilqîne:

"Ya Reb! Tu bi çavê ef û keremê bal me yên gunehkar ve binêre. Ne bi çavê edl û qehrê. Ya Reb! Tu me bide xatirê qencên xwe. Ya Reb! Ê ku baranê dibarîne, avan dirijîne, gîhan dixuşîne, deryayan dilivîne her Tu yî. Ger çî em ne babetê qenciya te ne, welê, mihtacê litfa te ne. Keremkarê dilbiêş derê xezîna merdiya xwe li ser mihtacan nagire. Ya Reb! çendan em dilqirêj û bînimêj in, Tu me bidî xatirê vê axa xilxilî û van gulên pîrmilî. Amîn

Stran

Çendan dibînî cewr û cefa û kederan
Hêvya xwe ji Rebbê xwe ti carî mebirîne

Bixwaze ji çavan hêstiran tim dibarîne
Bixwaze şînê radike şahiyê tîne

Ma kêş û keser, ah û nalîn bo çi dikî
Piştî ku dizanî Xwedê va ye te dibîne

Berde pêşiya derdan meke şîn û girîne
Lew halê te re baş be, te re Heq wî dişîne

Dişîne ji merdî û keremkariya xwe
Ne ku lê wacib e, haşa ku ti heq ser wî nîne

Çîrokek

Rojek, merivek hate cem zanayê mezin
Hesenê Besrî (Xwedê jê qayil be) got:

"Maqûlê min! keçek min şev û roj bêhedan digrî. Bi awakî wisa, nêz e çavên wê kor bin. Gihiştiye hedekî ku dora xwe ji hev nas nake. Tu doxtorê dilan î, zanayê birazan î, birînê hundir re derman î. Keremke carek li halê wê binêre." Hesenê Besrî got: "Belê."

Hema rabû û çû cem keça dilkul a çavşil.
Got:

"Keça min! tu çima wisa xemgîn î, hey û hey digrî. Derdê xwe ji min re bibêje ku derman bikim. Dertnegotî derman nabîne."

Keçê got: "Derdê mezin ê korker ji ê mîna we re tê gotin. Ev çavana axîretê de yan Xwedê dibînin weya nabînin. Heger dibînin, hezar çavê wisa kor bin di wê rêyê de hêja ye. Heger ji wê seadetê re babet nebin û Xwedê nebînin, çavên wisa kor bin çêtir e."

Hesenê Besrî digel girî got: "Em şîretkar hat in herzenigirî diçin."

Dîtina Xwedê axîretê de bi ayet û hedîsan sabit e. Lewra Xwedayê jorîn mealen dibêje: "Hinek rû wê rojê geş in li Xwedayê xwe dinêrin." Pêxember (S.A.S) dibêje: "Hun roja qiyametê Xwedayê xwe dibînin, çawa heyva çardeşevîn dibînin û tê de şek nakin. Lêbelê

kafir ji wê dewletê mehrum in. Lewra ew wê rojê wendane ji Xwedayê Mezin.”

Çîrokek

Ji tîrvanekî pîr re rojekê tîrvanên ciwan got in:

“Tu wisa bûyî ku, hêla kişandina jiha kevanê te de nemaye. Divê tu ji nav me derkevi. Lewra karê me bi te şûn ve dikeve. Navê me bi te qirêj dibe.”

Kalê, serê xwe bi ser pêşîra ponijandinê de berda, nefesek sar girt û berda û got:

“Gedeno! Hirç pîr bû, kudik bi gunan dileyizin. Fil kor bû, gèle bi şûn û çavên wî dikevin. Dûrî min bin. Lewra bi firînek min sedên mîna we li ber bayê pozê min dikevin. Yek rêzanek pîr, hêja ye hezar zarokê şîr.”

Suwarê hespê xwe bû. Tîrên xwe girtin, mîna şêrê hêş ket meydana mêranîyê. Çû ber derê kemera bedenê û milên xwe ji zencîra wê derbas kir. Bismillahî ya Ellah got û her dû nigê xwe li binê zikê hespê tev xist û hesp bihewa xist û got:

“Kurno! werin hela kî ji we vî karî dike?”

Kevirê sikûtê kete devê hemûyan, şîrmeqa poşmanîyê li sûretê hemûyan ket. Welê çî dikî, aşîr dira bû, şîr rîja bû.

Bihîşan gotiye: “Merivê menarew mîna zêr e. Çiqas bimîne piyasa wî radibe. Karên kalan fena fal e. Dema lêhat hişan ditewişîne.”

Stiran

Mekev her dehlê, lewra naye zanîn
Ku tê de şêr e ya rovî ye razay
Ji xwe kêmtir ti car keskî nebîne
Meriv tenê bi xwe û karê xwe zanay
Meke qîrfan bi keskî heta karî
Merivan de huner û cewher wenday

Hatiye gotin: “Xwedênas çiqas pîr bin ewqas jîr in. Ên xefletkiras çiqas mêr bin ewqas ker in. Karê merivan çî be, divê meriv li pey wî biçê. Xebata merivan gereke di rêya dest-xistina wî de be.” Seydayê beşeriyet û rehmeta alemê dibêje: “Ji qenciya mislimaniya merivan e, devberdana ji tiştê ku ne meqsûd e.” Bihişan gotiye: “Hêla mêran, çîyan ji cih radike.” •

NÛBIHAR NEXWENDIN
KÊMASIYEK E

ŞAGIRTÊ NÛR

ABDULFERD NÛR

Şagirtê nûrê, xadimê Qur'an
Serê xwe rake şiyarbe heyran
Xizmeta Qur'an li benda te ye
Were qurbanke di vê rê de can

Rîsaleyî Nûr pir bi qîmet in
Şemala nûra Rebbê Ehed in
Qedrê cewhera em bizanibin
Em bi wan şûşê ku dişkên nedin

Karê şagird tev xizmeta nûr e
Rîsaleyî Nûr di dest de şûr e
Ew ezeb be jî bizewice jî
Ji xizmeta Nûrê nabe dûr e

Îmamê Elî te selam dike
Dibê xizmetê bi îxlas bike
Ev îhsana Xweda pir mezin e
Tu çiqas şikir bikî hindik e

Sî sê ayet Nûrê xeber didin
Ji şagirtan re mizgînê tînin
Elî Murteza Şahê Geylanî
Bi kerametan vê tesdîq dikin

Pir cefa kişand Bedûzzeman
Bona azad be alema îslam
Ji şagirtan re teralî nabe
Te helal nake tefsîra Qur'an

Bêje ya Ellah rabe serbixwe
Li cihanê belavke doza xwe
Tu warisê Roniya Çavan î (ASM)
Xebatke razîke Xwedayê xwe

Ev nûr nûra ew Xwedayê Semed
Em xadimê wê ne heta ebed

RASTNIVÎSÎNA ZIMANÊ KURDÎ

ROJÎN ZELAL

RASTNIVÎSÎNA JIMARAN

0	Sifir, nîn	13	Sêzdeh	60	Şêst
1	Yek	14	Çardeh	70	Heftê
2	Du, dido	15	Pazdeh	80	Heştê
3	Sê, sisê	16	Şazdeh	90	Nod
4	Çar	17	Hevdeh	100	Sed
5	Pênc	18	Hejdeh	101	Sed û yek
6	Şeş	19	Nozdeh	110	Sed û deh
7	Heft	20	Bîst	200	Dused
8	Heşt	21	Bîst û yek	201	Dused û yek
9	Neh	30	Sî	1000	Hezar
10	Deh	31	Sî û yek	1000000	Milyon
11	Yazdeh	40	Çil	1000000000	Milyar
12	Dozdeh	50	Pêncî	1000000000000	Trilyon

RASTNIVÎSÎNA JIMARÊN RÊZÊ

1.	Yekî (Biri)	Yekem (Birinci)	Yekemîn (Birincisi)
2.	Didoyan (İkisi)	Duyem (İkinci)	Duyemîn (İkincisi)
3.	Sisêyan (Üçü)	Sêyem (Üçüncü)	Sêyemîn (Üçüncüsü)
4.	Çaran (Dördü)	Çarem (Dördüncü)	Çaremîn (Dördüncüsü)
5.	Pêncan (Beşi)	Pêncem (Beşinci)	Pêncemîn (Beşincisi)
6.	Şeşan (Altısı)	Şeşem (Altıncı)	Şeşemîn (Altıncısı)
7.	Heftan (Yedisi)	Heftem (Yedinci)	Heftemîn (Yedincisi)
8.	Heştan (Sekizi)	Heştem (Sekizinci)	Heştemîn (Sekizincisi)
9.	Nehan (Dokuzu)	Nehem (Dokuzuncu)	Nehemîn (Dokuzuncusu)
10.	Dehan (Onu)	Dehem (Onuncu)	Dehemîn (Onuncusu)
11.	Yazdehan (Onbiri)	Yazdehem (Onbirinci)	Yazdehemîn (Onbirincisi)
20.	Bîstan (Yirmisi)	Bîstem (Yirminci)	Bîstemîn (Yirmincisi)
21.	Bîst û yekan (Yirmibiri)	Bîst û yekem (Yirmibirinci)	Bîst û yekemîn (Yirmibirincisi)
30.	Siyay (Otuzu)	Siyem (Otuzuncu)	Siyemîn (Otuzuncusu)
40.	Çilan (Kırkı)	Çilem (Kırkıncı)	Çilemîn (Kırkıncısı)
50.	Pênciyay (Ellisi)	Pênciyem (Ellinci)	Pênciyemîn (Ellincisi)
60.	Şêstan (Altmışı)	Şêstem (Altmışinci)	Şêstemîn (Altmışincısı)
70.	Heftêyan (Yetmiş)	Heftêyem (Yetmişinci)	Heftêyemîn (Yetmişincisi)
80.	Heştêyan (Seksen)	Heştêyem (Sekseninci)	Heştêyemîn (Seksenincisi)
90.	Nodan (Doksan)	Nodem (Doksaninci)	Nodemîn (Doksanincısı)
100.	Sedan (Yüzü)	Sedem (Yüzüncü)	Sedemîn (Yüzüncüsü)
1000.	Hezaran (Bini)	Hezarem (Bininci)	Hezaremîn (Binincisi)

MEDENIYET BI ZIMANEKÎ PÊŞDEÇÛYÎ PÊK TÊT

SEYYÎD BATTAL

Îro dewletên serwer, bi hemû qewetên xwe li ser kurdan zordestiya aborî, psîkolojîk, kulturî dikin. Tirsê wan xwenasiya kurdan e. Gava wan dewletên xwe saz kirin, gel û zimanên din qebûl nekirin. Hebûna gelên din, ji hebûna xwe re talûke hesab kirin.

Zordestiya kolonyalîstan li ser rewşenbîrên kurd, piştî cuneya leşkerî, hê zêdetir bû. Ji van rewşenbîran, yên ku rê dîtin, xwe avêtin welatên Ewropa. Pêşî fikra 'li ser zimanê kurdî xebat kevneperistî ye', li gor wan maqûl bû. Lê di paş de, nivîskar û hunermendên kurd ên ku her awayî ji ziman û nasnaviya kurdî dûr ketibûn, li Ewropa bi xwe hesiyan, xwe naskirin, hînî zimanê xwe bûn û li gor îmkane xwe dest pê kirin, berhem afirandin. Li derve enstîtuyên kurdî, sazgehên kulturî avabûn, kovar, rojname derketin û filmên kurdî hatin hilberandin. Li her çar aliyên welêt ji xebatên heja wek kulîlkên biharê vebûn. Kurdên Sovyet'ê, piştî şoreşê hinekî bêhna azadiyê dîtin. Ev firsata ku kêr dikeve destê kurdan, ji hêla kurdên Sovyet'ê rind hate hejandin. Çand,

huner û kultura kurdî, pêşiyê li vir şax da. Ji wergerandina berhemên cihanî, heta nivîsandina romana kurdî û ji lêkolînan akademîk heta xebatên folklorîk û di gelek warên din de alametên jîndekirinê li wir hate dîtin.

Di warê zimanê kurdî de îro li derve, li hundir tevgerê xurt heye û roj bi roj ber bi başiyê ve diçe. Li nav kurdan de danûstana kulturî, çandî sînoren dewletên serwer dibihure û ber bi alemgiştîyê ve hêdî hêdî dimeşe. Ev şabûna bi hêz wek çemekî gumrah e û mirov dikare bibêje ku ronaseke ziman û edebiyata kurdî dest pê dike.

Weke ku nayê înkarkirin, zanîstiya zimanê zikmakî, weke nexşên li ser kevir payîdar e û di bîra mirov de gulî dide. Her wekî ku di navbera sedsalan de, zincîr li zimanê me gerandine û kilît kirine jî, gelê me heta îro hebûna xwe bi zimanê xwe parastîye. Ji bona vê yekê merîv dikare bibêje ku zimanê kurdî ji bo mekteba kurdî bûye şewq, ronahî û çek. Alimên me di zanîngehên Kurdistan'ê de, li ser şopa Xanî, Cizîrî talîm dane, zêhnên kulîlkên welêt zaro-

kan, bi edebiyat, çand, orf û adetên îslamî û yên kurdî xemilandine û bi wî awayî kevneşopiyê qewî pêk anîne. Çiqas ku şoreşa alfabeyê li Tirkî'yê ev kevneşopî ji kokê de qurtisandibe jî, tasîra wê heta neslê pêşiya me xwe nîşan daye, ji bo neslê nû bûye hêz, pêtal û rêya wan ronî kirye.

Lê ji neslê hemdemên me, yên ku serê xwe li ser ziman û kultura kurdî dêşînin, wisa dixuyê ku dixwazin kurdan jî îslamê dûr bixin û -weke ku Kemalîstan li tirkên kirinwan nêzîkî Ewropa bikin. Di nav gelên cihanê de yên biqasî kurdan misliman û safî nin kem in û yên bi îdeolojiyên roava xirab nebûne, kurd tenê ne. Ti kes bi navê neteweperistî yan jî bi navê îdeolojiyan xwedîheq nîne ku kurdan ji îslamê dûrbixe. Bi rastî kurd vê dema ku îdeolojiyan îflas kir û çerxa tarîxê vegeriya, mecbûr in ji xwe re rêyê qewimî hilbijirînin û gaveke çêtir bavêjin. Gorî min rengê vê gavê îslam e.

Di dîroka cihanê de ti medeniyet nehatiye dîtinê ku pêşiya avabuna wê, karpêkên zimanî weke kîtabe û kitêb û kovaran bilind bûne û mede-

niyet bê zimanekî bipêşde-
çûyî pêk nehatine. Medeniyet
û ziman bi hev re pir elaqedar
in û xilasbûna gelê kurd ji pe-
rîşantiyê, bi pêkanîna zima-
nekî qewî û medeniyeteke
qewî ve mumkin e.

Ji bo vê yekê, ya li
rewşenbîrên kurd
dikeve; xebateke
sîstematîk li ser zi-
man, lêkolînên kûr
li ser folklorê kurdî
ya dewlemend û
tevgereke werge-
randinê li ser kla-
sîkên edebiyata cî-
hanê, felsefe û
îlmên civakî ye. Di
kurdî de valahiyeke
mezin li ser ber-
hemên ramanî û
edebî de heye.
Pêwîst e ku xwen-
devanên kurdî, li
alîkî bi Dostoyevs-
kî heta Montaigne

û ji Îqbal heta Akîf; li aliyên
din jî, ji Seyyîd Huseyn Nasr
heta Farabî, İbnî Sîna ve bête
gihandin û ji van agahdar bi-
kin. Ji bo zanabûn û xwe-
naskirina gel, îfadekirina
stran, derd û êşan; bi taybe-
tî ji bo bîra kolektîf (collective
memory) lizûm dike ku zi-
manê kurdî nesîbê xwe ji qe-
weta berhemên cîhanê yen
klasîk hilde, qeweta wî ya îfa-
dekirinê geş bibe.

Eger mumkîniya bahskiri-
na hereketa xwenasî ya kur-
dan bibe, merov dikare bibêje
destpêka vê, kevneşopa kur-
dan a îslamî ye. Kultura kur-
dî pir zengîn e, hewce heye
ku ev kultur, paşiyê xwe nas
bike, paşê kulturên cîran, da-
wiyê jî berê xwe bide alem-
giştîyê.

Netewek mîna kurd, ku
neketiye bin tasîra moder-

nîzmê mecbûr nîne xwe we-
ke netewên modern bihesi-
bîne. Di bin seroktiya Gandî
de, Hindistan'ê li hemberî
modernîzmê li ber xwe da.
Li gorî min, kurdan bi xwe-

nasiyê dikarin pişta xwe bidin
modernîzmê û ji zerarên wê
xelas bin. Bi şahadetiya ne-
tewên cîhanê yên nûjen ve,
kiş e ku xelasiya me bi me-
deniyeta Ewropa û moder-
nîzmê ve nîne.

Çawa ku têtê gotin 'însan
bi axaftinê ji hev fam dikin,
heywan bi bêhnê.' Ji bo axaf-
tinê ziman wasite ye, di rêya
fikirandinê de gava ewil e.
Mirovê ku difikire, pirs dike;
Ez kî me? Çima zimanê min
qedexe ye? Çima belengaz û
nezan im? û hwd. Mûsa An-
ter di xatirata xwe de, cihê ku
behsa qedexekirina zimanê
kurdî dike, wiha dibêje:
"Warê lalan Mêrdîn." Nuha
jî, kurdî di beyankirina ra-
manan de lal dixuye; di kur-
dî de tinebûna karpêkên fel-
sefî û ramanî, vê îdeaya me
rast derdixe. Kurdî û xwen-

devanên wî di vê holê de
bêav mane. Xebitandina kur-
dî di radyo-televîzyonê de,
wê tîbûna kurdan bişkîne,
zêhna wan geş bike, qabî-
liyêtên wan ên vêşartî derxe

holê û bi taybetî li
ramanên ku wê kur-
dan bi pêşde bibe,
hê nuha xwedî ra-
manekî meşhûr, ê
ku bi kurdî dinivîse
nehatiye holê. Se-
bebê vê ya yekane
ev e ku: Alimên me
berhemên xwe yên
îlmî û ramanî bi ere-
bî û farisî nivîsîne.
Ko ewanan weke zi-
manê îlmê li kurdî
xwedî derketibûna,
nuha wê gelek
karpêkên girîng
mewcûd bûna û ra-
mana kurdî jî wê ji
îro bi du gava pêşde-
tir bûya û ji bo me-

deniyeta kurdî bingeheke gi-
rîng wê hebûya. Bi pêkanîna
zimên, kurd dikarin xwe bi
zimanê xwe îfade bikin û do-
za xwe ya aşîfî, wekhevî û bi-
ratiyê, ya ku hemû gelên cî-
hanê xwedî ne, bînin holê.
Dîsa bi vê yekê kurd dikarin
dengên xwe li hemberî zor-
destan di çapameniya xwe
de, hê bi gumrahî bilind bikin,
bighînin netewên cîhanê û
dighînin jî. Weke têtê zanîn,
tasîra çapameniyê li ser par-
lamentoyan, hikûmetan û li
ser gelan pir e. Xebata zi-
manê kurdî yê ku radyo-tele-
vîzyon, roman û helbestan
de hatiye vezingiriyê, wê di ji-
yana civakî, ramanî, çandî û
hunerî de kurdan bike xwedî
navnasiyê û ji wana ji pêke-
nînbûna "etmîş kir û yapmîş
kir" xelas bike.

Bi geşbûna cûreyên ede-

biyata kurdî ve, bi taybetî helbest ve, şadimanî, dram, jiyana kurdan wê werê îfadekirin, eva jî zimanê qêrîn, lorrîkan fireh dike. Nivîsandina îslamê bi kurdî, ji bo ometê pir muhîm e. Nivîsandina îslamê bi kurdî ve, ometa îslamê, ya ku hemberhevê windakirina kurdan e, dikare ji nû ve û bi saziyeke xurt kurdan kar bike.

Ko “sêwiyên ometê” zimanê xwe dîrokê, olê û hemû aliyên jînê de bi azadî bixebitînin, weke qewetdayîna ometê, wê xwe ji belengazî, nezanî û ji ciyawaziyê xelas bikin. Bi nasnaviya zimanê edebî, kulturî ve di nava kurdan de ragihandineke qewî wê were holê û bergeha wan fireh bike. Nuha navê Beko, yê ku di Mem û Zîn de derbas dibe, ku tête gotin di nava gel de mirovên dilreş, dexes tene bîrê. Baweriya min ew e ku, di nav kurdan de gelek şexsiyet hene ku hewceyên pênuşeke qewî ne ku pê werne teswîrkirin; wek pispor, alim, çavbirçî, zalim, xesîs û hwd. Ev şexsiyetên hanê nav gel de niçikin û neynika komelê ne. Gel, bi mirovên niçika xwe nas dike, têt naskirin. Bi xebitandina zimanê kurdî, di tiyatroyê ceribandî (essay) de, hisên kurdan yê bi zimanêkî qewî werin îfadekirin. Annabel Lee, Cîmrî û Înce Memed’ên kurdan ji bo pênuşên qewî amade ne. Pozê me hêvîdarê bihara nû ye, ya ku rewşenbîrên dilmezîn bi “zimanê ronesansê” karpêkan bînin holê. •

KITÊBÊN ME YÊN NUH

- Nimêj Dikim
- Bedluzaman’in Hayatî
- Bedluzaman’in Völkân Yazîlan

SEYDA

DILKANÎ

Seydayê Yehya Mela
Te agir berda dila
Wê peymanê te da me
Ew jî bû barê mila

Barê me, barê loka
Di bin de tene çoka
Di cî de hêz didin xwe
Difirin wek firoka

Çavê me l’rê westiya
Gelo li ku ma vîya
Me got û em metel man
Me go qey bûye keya

Seydayê Şêx Omera
Li cem me taca sera
Berê xwe ca vir da ke
Bavê berîkê pera

Birê hêjayê delal
Welatê şox û şepal
Gelê me yê pelçiqî
Jê dere pir nalenal

Nîştimanê b’nav û deng
Li xwediya bûye teng
Çima wan tê nemaye
Mejî tije bûye zeng

Heta ew vî zenga ha
Neşon, navên dera ha
Tev bi hev ra nebin yek
Ti car ew nabin reha

Hey Dilkanî bargiran
Bêje bi dev û diran
Yan ne di paşerojê
Dê l’te bike nifiran

Nifirê wan giran in
Lewra gelek nezan in
Bo van nekî xebatê
Mela fedayê wan in

PÎRA HEDROY

KOYO BERZ

Wextê di pîrê da dewda Hedroy bena. Namê na pîri wilayetandê Riha, Diyarbekir û ê Semsûrî (Adiyaman) ra vila beno.

Heta wextê do winî yeno ki, bahdê merdeni da na pîri, nameyê ci sînoranê nê wilayetan dirneno û şîno cayandê zahf dûran.

Kotî cayê di cinî an jî pîrêda hari û vitvitoki bena, vanê zey pîrda Hedroy a.

Pîrda Hedroy ser ra, kesê do vitvitok, har û vêşî qiseykerde nêbeno. Gorey vitviti û qiseykerdeni da xo, çîyo ki vana jî ci rê qalibê vî-nena û ûmiş kena. Zahf gerekerdena qeçkan ra hes kena û wazen a tim geryê înan pêrandê ci hetî bikero û înan bido kuwateni, kotekkerdeni.

Rojê mi enbazêdê Hedroyij î ra perskerd va: “Enbaz, mileti zahf qalê pîrda Hedroy kena, û zahf çî mi aşnawit o. Ti şenê hebê mi rê qalê ey bikerê, ka pîrêda senîni bî?”

Enbazê minê Hedroyij jî va: “Sere û çîman ser, ez do kilm to rê bahs bikera” û wina domna:

Wextê di pîrêda Hedroy bena. Zahf teşqe, welwele, vitiviti, gerekerdeni, meselan pêşanayeni, qeçkan hêrskerdeni û qiseykerdeni ra zahf heskena û zewq gêna.

Roja ki nê çîyan nêkero, a roji û şewî nêweş kewna û kena biteqo. A şewî diha hewne ci nîno û nêrakewna. Kîfcî û nêweş a nê çîyan bena. Merdimê do kêfçiyê cixare

şimiteni senî cixare nêşimo dano ci sere ro, ê ay jî winî dano ci sere ro.

Na pîra ma ya Hedroy, teniya bi seredê xo ya, banê do werdêk di jîyanê xo domnayê.

Bê qeçandê dewda Hedroy kesnadê ci çînêbi.

Qandê ki bêwihêr û bêkes bî, heme dewijan ê Hedroy ci ra heskerdê, destê ci tepîştê, ci rê wihêr vijiyayê û winiyayê ci ra.

Zeki bewnî rê may û pêrdê xo ra, winî yarmetey a ay kerdê, ci rê werd û ardû berdê, çîna herînayê û dayê pîra. A çiyê ra mahrûm nêverdayê û çîçî ci dest ra biyameyê kerdê.

Roj hîrê-çîhar finî na keydê xo ra vijiyayê û şiyê kewtê kuçandê dewda Hedroy miyan. Geyrayê, çimkerdê û cayo ki qeçkan kaykerdê wijanan diyê. Koşeyê di, yan jî cayê do talda di xo nimitê. Xeylê winiyayê qeçkan ra û ê xo çîman ver çarnayê. Jew

bi jew sinasnayê, ka lajê kê yo an jî kamcîn ê ciyo. Qandê ki wextê gerekerdeni şaşeyê nêkero û nêkewo feqi. Heme xo çîman ver a berdî ardî û sinasnay kam o kam niyo, tepey a, sereyê xo vetê, veng kerdê a qeçkan û vatê:

“Hû hû... qeçkêno cîq. Ez fina ameya.

Hû hû, qeçkêno hû hû, cîq cîq, qeçkêno cîq.” Çend finî pê ser ro cîq û hû hû kerdê Qeçkan hesê xo nêkerdê. Qandê ki qeçkan

heti biyê û înan kotekî werdê.

Labirê pîra ma karê xo winhi rind û weş kerdê, û winî pilanê xo viraştê, ki çare çinê bi pirowaqasiyon nêviraz o û qeçkan niyanco fetilnayeni û sî kerdeni ser. Jew bî jî finî pilan viraştê, di finî pê ser ro gereyê qeçekê pêrdê ci heti nêkerdê, ki mesela dimi nêkewê û pey nêzanê sûcê a yo, a ya rehat nêvindena. Û piyê qeçkan ci rê nêvajê tî ya zûrî kena.

Fina sifeyênî hû-hû û cîq-cîqi kerdê, kes vîjara û pa alaqedar nêbiyê.

Nay çend finî diha hû-hû û cîq cîqi kerdê winyayê nêbeno.

No fin qiseyê xo domnayê vatê:
 “Qeçkên o, şêrên o qerqaşên o.
 Milçewt, paştî xozikinêno.
 Ez zana, şîma zahf tersenê.
 Nêwetanê mi di kaykerê.

Ez pîrkekê da di nameya.
 Şîma hemini rê meydan wanena.
 O ki şîma werd o şîma pîrnîkî ra ana
 Şîma rê tim qequbo kena.

Şîma heme min ra tersenê.
 Nêwetanê bêrê mi bifetilnê.
 Wexto ki mi vînenê qutifênê
 Quli çinêbena şîma dekewê.

Ez pîrkek a pîrkeken a
 Belayê seredê qeçken a.
 Qeçkan hemini rê meydan wenana.
 Zeriya înan qutifnena

Qeçekî pê ro min ra tersenê
 Zanê do şan di kotekî bûrê.
 Ez se vana cewabê mi nêdanê.
 Qeçekê winay cana di nîvîneyênê.

Qeçekê dewda Hedroy zahf şîriniyê.
 Cana di nê qeçekî nêvîneyênê.
 Qeçekê dewda Hedroy qeçekê min ê
 Ê mi rê bedelê maldê dinyayê”

Him dana nal ro, him dana mêxro, him weş kena û him jî hês kena, him virazena û him jî shahtinena, labirê karê xo weş kena.

“Zahf weşdê mi şîno kaykerdana qeçkan.
 Emrê mi pa derg beno bêgumman.
 Ez nêdana înan rê aman
 Namey mi villa beno kewna fekan”

Bi hêrskerden a, bi pirowaqasyona û zixtkerden a qeçkan ana kayda xo ser. No hesab a qeçkan rê cîqkena û qeçkan xo ser ro kom kena.

Qeçekî jî mecbûr manenê û pîr a ma sî kenê û fetilnenê.

Hergi fini pîri, bi zart û zûrt xo qeçkan desti xelisnena, reynena û remena.

Lê qeçekî jî, qandê kiştini, dirbetinikerdeni, seqetkerdeni an jî cayê dê ci ro dayeni sî niyerzenê ci. Nêwazenê cayê dê ci bitewnê. Bes wazenê ki ay bitersanê û a jî ci ver biremo, ki bişê kayanê xo bikerê û bidomnê.

Bahdê sî kerdeni û remnayeni, beno şan na dana piro şîna pêrandê çend qeçkan heti û gereyê ci kena. Pî veyndan o qeçdê xo, qeç çend îtiraz keno jî, çend vano mi nêkerdo jî, çend vano a ma ra fek nêviradana û ma rehet nêverdana jî, pî fina dano piro û ketokî keno.

Xeylê wext, bi no hesab a na mesela winda domnena.

Rojê çend piyê qeçkan yenê pê heti û vanê: “Rojê niyo, didi niyo ma yê nê qeçkanê xo kotekî kenê û qandê na pîri danê piro.

Labirê bi raştay ma yê nêzanê sûcê nê qeçkandê ma yo, yan ê pîrda ma yo.”

Nay ser ra, nê qerarê xo danê, ki şîrê taqîb bikerê, ka sûcê qeçkan o an jî ê pîro, yan jî senî beno senî nêbeno. Û çî hesab a û qandê çîçî nê qeçê nînanê nay sî kenê û fetilnenê.

Piyê nê qeçkan, rojê hergi jew koşeyê di vindeno û rewşî bi çimandê xo ya vînenê, ka o yo senî beno.

Vînenê ki hendê misqalê sûc û gunayê qeçkandê ci çiniyo. Pîra cî ya rehat nêvinden a û qeçkan zixt kena.

Ey ser ra pîra ma çend şîna gereyê qeçkan pêrandê ci heti kena jî, piyê qeçkan qeçkandê xo ro nêdanê û ci rê vanê. “teba nêbeno, ma înan tembe kenê wa to ra fek viradê û to sî nêkerê.”

Pîri winêna kes o diha qeçê xo tahzîl û kotekî nêkeno û a ya jî zey verî ci ra zewq û neşe nêgêna. Û kêfê cî yo nîno ca.

Ney ser ra zahf qehrêna, nêweş kewna û rojê mirena.

Pîra ma mirena, labirê namey ci û meseley ci ma rê diyarî manenê.

O roj o no roj o yenê vateni. •

DÊSÊ BÊ SIWAXÎ

Ö. FARUK ÇETINKAPLAN

“Dewijandê mirê”

Dewi jî
Erdan di rençber
Deştan di şivaneyê
Amnanî rojî ver
Rojdihîr di palî
Germê leylanî di qazme
Puk û serdî di peme
Xeyman di bi mengana
Adana di, Soke di
Seranser gulbê xeyma

Xortî
Beton kirêşenê Îzmîr di qata ser
Ariq rêj beno çare ra
Xercê betonî sero beno çina

Xebatkaryê yenê çaykar!
Çayên dek wa demin bo
Sifte
Dew re qal kenê
qeçkan ra...
Filankes merdo/Veyve kerdo bêvankesî
Çendna amê دنیا
Namê juwer Bewran, juwer Xezal...
Şew
qehwe di
Îzmîr di
qalê dew kenê çay ser
Çaykar; Çaya tezekî!

Siat diwêsî mojnena
Hewn nêkewno îna çim
Jiwerî di xiyalê may xiyalê pî
Jiwerî di xiyalê waştî
Jiwerî di derdêno bêderman
Hinî pal danê cayan ser
Heşeretî miyan di
Ca bi ca pîrikî
Dêsê bêsiwaxî
Ne tiya di ne wija di rehetey
Coyey kezaleteya
Kezaleteya marê
Birazê mi dewi jê mi.

MEKTEB

ELÎ HEYDER NÛR

Xwendin ji bo pêşveçûn e
Ne ji bona zilm û xwûn e
Îro tijî teres bûne
Bes e bira ji xew rabe
Bêje xwendin ewha nabe

Neyarê nezanê ilm e
Li devê wê dixê kulm e
Îlm were diçe zilm e
Li ber nezaniyê rabe
Bêje mekteb ewha nabe

Mekteb bûne kexxane tev
Xinzîrtî ye bi roj û şev
Namûsê re pir şerm e ev
Gelo halê me wê çabe
Bêje xîret ewha nabe

Xîret namûs dike hewar
Pirrên insan bûne xewar
Qet şerm nakin bûne dewar
Bira êdî ji xew rabe
Însanetî ewha nabe

Di sîfetê insanan da
Pir bûne heywanê Xweda
Wan derê xwendinê dada
Bira bes e ji xew rabe
Mislîmantî ewha nabe

Ev mekteb tella deccal e
Em ketinê heftê sal e
Me jibîr kir bav û kale
Li ber deccalîzmê rabe
Ev koletî ewha nabe

Ji Xwedê re spas bike
Belkî ew me xilas bike
Dinyayê qenc çavnas bike
Bira bêje Ellah rabe
Ev teralî ewha nabe

ROJANE

ALİ KARADENİZ

1 Îlon 1993

Îro baran bariya. Min ti tişt ji wî bajarî fam nekir jixwe; gavek wî gavekê nagire. Vê sibê gava ez ji mal derketim, asîman çiksayî bû. Îro yekê îlonê ye û hê germa tebaxê her tiştî diqemirîne. Ji ber vê, barîna baranê qet nedikete bîra meriv. Meger ez li gor mewsimê welatê xwe diçim; vir Stenbol e. Eger bîstekê rojek pir bi tîn hebe jî, bîsteke din dibe ku bibe baran.

Îro jî, li gor ku hê çaxa taştîya jî bû, tavek pir bi tîn hebû. Loma gava ez li otobosê siwar hatim, min çavên xwe li aliyê sîdar, li cihkî vala gerand. (Berê min çeribandibû, ji ber vê min zanîbû bê wê roj li ser kîjan aliyê otobosê be.) Li hêla sîdar min cihkî vala peyde kir, lêhema min zanîbû wê rûniştin ji min re neserife. Lewra gaveke din, pîremêrek yan jî pîrejinek ew ê were û divê ez ji ber rabim. Loma, ez bêî dilê xwe li wî cihê vala rûniştim. Lewra cihê ku meriv dê jê rabe, divê meriv lê rûnenê. Dilê min qet tehemûl nake ku pîrejinek yan jî pîremêrek şîpyayî bimîne û

ez rûniştîbim.

Bi rastî pir caran ev cihdan bi min giran jî têt. Lewra rêwîtiya min pir dirêj domdike. Ez jî di rêwîtiyê de, ji bo xwendinê tim pirtûkekê, yan jî kovarekê bi xwe re hildigirim. Gava firseta rûniştinê dikeve destê min, ez dixwînim. Lewra ev 'zemanê' giranbiha, tenê carekê bi dest dikeve, ji ber vê, divê bi arzanî meriv ji

Wê gavê dibe ku mizawirtîya 'zaroktiyê' em kerr û kor kiribûn; lê gelo ji van qesabên zarokan re çi tê gotin? Zarokan li ber çavên dê û bavê wan û li ber çavên cihanê giştîkî, mengene dikin û goştê wan radiqelînin û bi diya wan didin xwarinkirin! Zarokên yek salî, yek mehî, hetta yek rojî... serjêdikin, gule dikin!

dest bernede. Eger ev rêwîti rojek du roj jî bûya, min dê gotiba, de xem nake. Lêbelê ne rojek û ne du roj e, gava ez dihesîbînim, mehekê de heftê û heşt saetê min dibihure. Lêhema bi min giran jî were, ez dê ji ber wan rabim.

Axir min qala baranê dikir.

Baranê piştî nîvro dest pê kir û heta êvarî berdewam bariya. Ber êvarî, berya ku ji kargehê derkevim, min xwe piçkî ragirt. Lê ti nêteke wê û

vedanê xuya nedibû. Naçar ez rabûm derketim.

Baran baş dibariya. Hêdî hêdî kincên min şil dibûn. Qonaxa otobosê, bi meşê deh deqîqe dikşand. Heta ku ez gihîştîmê, ez bûm av. Barana Stenbolê meriv dibê qey piçkî şiltir e, ji barana me.

Ez dixwazim li xwe mikur werim ku ez tim û tim ji baranê tirsîyamim. Tête bîra min, çaxa ku ez zarok bûm, xaniyê me yê ji kerpîçan zivistanî dilop dikir. Gava baran pir bibariyaya, avê ji xwe re rêyek vedikir û dihate hindurê xênî. Loma nuha barîna baranê, berî her tiştî dilopan tîne bîra min. Ji ber wê ye ku navbera min û baranê zêde tineye. Herçi xaniyê me nuha nema dilopan dike jî, nava min û baranê ne pîr xweş e. Lewra ez dizanim ku nuha pir mirovên li bin beranê mane hene. Li bîr baranê ne û mixabin xaniyekî wan ê dilopan bike jî tineye!

Lêhema dîsa jî dibare baran. Wê bibare helbet; lewra zarok bang dikinê:

"Baranê bibar bibar
Çivîka genmê te xwar."

2 Çiriya Paşîn 1993

Îro çend roj in, ez li hawîrdor çavên xwe li çivîkan digerînim, lê mixabin ji çendekan pêvtir bi ber çavên min neketin. Gelo ma em ê ji çivîkan jî mahrûm bimînin? Di vê cihana kambax de, roj bi roj mahrûmî pirtir dibe, ez vê dibînim, lêhema ji çivîkan jî mahrûmbûn?.. Xezebeke mezin e.

Bi rastî kêmbûn, an jî nebûne çivîkan, gunehê min tîne bira min. Eger îro ez çivîkan pir nabînim, vava gunehê min e jî!

Berya nuha bi çend sala bû, nema tê bira min. Rojekê em, yanê hemû zarokên gund, em li hev civiyan û me berê xwe da ber devê çem, nav daran; dilê me bijiyabû hêkên çivîkan (!) Roj xwe baş berdabû xwarê, hema hema li ber avabû. Em birrek zarok bûn (bi rastî ku ez bibêjim 'birrek gur' wê me çêtir bide nasîn), temenên me di navbera 8 û 12'an de bû. Gava em nêzîkî çem bûn, ji wîj wîja çivîkan, guh ji yekî diçûn. Wext nêzîkî êvarî bû, ji ber vê, hemû çivîk ji çolan, ji deran hatibûn hêlînen xwe û ji hevûdu re behsa serpêhatiyên xwe yên wê rojê dikirin. (Rebena ma wê ji kû zanîbûna ku serpêhatiya malkambax wê hê nuh were serê wan!) Gotinek heye, dibêjin: "Bela êvarê". Em jî wê rojê nola bela êvarê bûn ji çivîkan re.

Gava çivîkan em dîtî, wîj

wîjan wan bilindtir bû. Tê bêje qey zanîbûn ku ev hatin ne ji bo xêrê ye. Jixwe wisa jî bû.

Nuha ez di ponijim, eger wê rojê me zanîbûya ko ev talanî wê çivîkan ji me bi xeyidîne, yan jî wê me bê çivîk bihêle, gelo me yê dîsa jî ew qetlîfama kiribûya? Na, ebed na!

Her çendekan ji me hucûmî darekê kirin û em li hêlîna geriyân. Çivîk hemû tevde, ji cihên xwe bi hewa ketin.

Me ew hêkên xweşik û narîn, yek bi yek ji hêlînan berhev dikirin. Çivîkên reben, li ser serên me, bi jan dikirin çikeçik û lê em bi kêf û şadî, em bi wan dikeniyân. Nuha ku tê bira min, gurêzî digre canê min.

Gelo nuha ev mirovên ku derketine nêçîra mirovan û weke ku çawa me çivîk ji warên wan, ji aramgehên wan diteriqandin, wisa jî, yên ku mirovên reben, ji warên wan dihecîrînin, gurêzî digre

canê wan? Min ne bawer e. Lewra wê gavê gurêzî nedigirte canê me jî! Nola roviyekî bêbext, ne hiş, ne nezaket, ne jî tirs hebû di dilê me de. Wê gavê dibe ku mizawirtiya 'zaroktiyê' em kerr û kor kiribûn; lê gelo ji van qesabên zarokan re çî tê gotin? Zarokan li ber çavên dê û bavê wan û li ber çavên cihanê giştîkî, mengene dikin û goştê wan radiqelînin û bi diya wan didin xwarinkirin! Zarokên yek salî, yek mehî, hetta yek rojî... serjêdîkin, gule dikin!

Wê rojê me çend hêlîn tazî kirin, yanê me çend guneh kirin nema tê bira min, lê ko ez vê yekê bêjim, wê texmînekê bide, bê ka me çend hêlîn talan kiribûn: Piştî talanê, gava em li hev kom bûn, me dît ku her yekî ji me kulmek berhev kiriye.

Min û lawê xwuha xwe me para xwe tevlihev kir û em vergeriyan malê. Mezinên me bi me re xeyidîn lê çî fêde... Tewr ku me qala xwarina wan hêkan

kir, hê bêhtir bi me re xeyidîn. Êdî me yê çibikira ji wan hêkan? Ji avêtinê pêvtir çare tinebû. Lê mixabin mizawirtiyeke din hate bira lawê xwuha min: Pir meraq dikir (!), gelo gava ku meriv hêkan bi yek carê li diwêr bixe, hemû bi yek carê wê bişkestana? Diwar zer hate boyaxkirin...

Piştî vê talanê, gunehên me yek bi yek hatin pêş me. Pêşî ava çem çikiya, dûvre dar hişk bûn û vayê nuha jî ez nema çivîkan dibînim. •

MONA ROZA

SEZAI KARAKOÇ
Ji tirkî: HOZAN OFLAZ

4. Ê Mona Roza

Di ronîya kulîlka peyamber de bigere
Li destê min ên naçar ku b'alyê te dirêj in
Sirrê xwe dibêjim ji masiyên wefadar re
Bi tenê dê ew bigrin vê dinyê de cihê min
Li heykelê min ê ku porê xwe yê araste
Daye bayê û çûye li piştê zarokekê
Di ronîya kulîlka peyamber de bigere

Çinek ji destrastê min ket aveke girrekî
Û qirka min givaştin tiliyên zirav dirêj
Mûk ji pora te ket ser axa min a gunehkar
Çi b'te hatiye Roza, tu ketiye derdekî
Wisa pijîn ramanên ku wek nankî ezîz in
Bila qehrbin ew darên noelê û manolya
Çinek ji destrastê min ket aveke girrekî

Ez vê şefqê derdixim û davêjim çemekî
Her tiştê bila yên we bin yên we serên birrî
Tifinga ku min gulkê êxistiye devê wê
Dimre dema xewa wê de digrî pindepîrek
Wek kîsoyê gunehên xwe l'piştê xwe bar kirye
Giran dibe hebûna min li pêşya mirinê
Naxwe ez davêjim vê şefqeyê bi çemekî

Wek pisîkan distînin evan zilaman bêhnê
Û her şev xwe b'balîfan dixiştînin pisîkan
Rojên ku behran dikin bextiyar pir kin dibin
Kulîlkên bi jehr û reş ên nehatne firotin
Ji zilam û pîrekên jibîrbûyî r'dijmin in
Çavên ahûkê d'kevin nava berfa helyayî
Û wek pisîk distînin evan zilaman bêhnê

Tenêfî qasî xwelya çixarekê tenêfî
Û ketina axê di xewnê weke marekî
Me j'te re Mona Roza zaroka kevirîn hişt
Destê te de dirankî masiyên xwedîdasî
Weke bîranîna te mezin û nuh û tarî
Weke bîranîna te karê Xweda û şeytên
Û biqasî xweliya çixarekê tenêfî

Ez ê îro tenê bi baran tehmul bikim
Bi barana dîwane ku daye qirika min
Ez ê bi pirçê xwe ji dîkkî pirtir bawer bim
Ez ê bawer bim bi vê barana belafiroş
Ez ê ruhê xwe bikim ala û teslîm bikim
Du destên zilamekî bi baran daleqandî
Ez ê îro tenê bi baran tehemul bikim

Bi ronîya trêna û tavê kişandina te
Û bajarkî xulqandin ji te bi navê Geyve
Keştîke parçebûyî û yelkenek çiryayî
Li stiranek bêdeng tê gotin zêdekirin
Û paşê nayêkuştinkî qozîkê de kuştin
Û xelaskirina vê stîrana xelas nabe
Bi ronîya trêna û tavê kişandina te

Divê ji te re bêjim weke gotina talî
Ku melekê tawûsek ketiye nava min de
Ketiye nava min û pirçê xwe ji xwe kirye
Divê ji te re bêjim weke gotina talî
Ku nava min de tawûs yek bi yek winda bûne
Û j'min re bi tenê du perrê spî hiştine
Divê ji te re bêjim weke gotina talî

Di ronîya kulîlka peyamber de bigere
Li destê min ên naçar ku b'alyê te dirêj in
Sîrrê xwe dibêjim ji masiyên wefadar re
Bi tenê dê ew bigrin vê dinyê de cihê min
Li heykelê min ê ku porê xwe yê araste
Daye bayê û çûye li piştê zarokekê
Di ronîya kulîlka peyamber de bigere

MELAYÊ BATEYÎ Û HELBESTEK WÎ YA NEWÊŞIYAYÎ

TEHSÎN ÎBRAHÎM DOSKÎ

Xwendevanê hêja, eva li jêrîn, helbesteka nebelavkirî ya hozanvanekî kurd ê bi nav û deng e; ew jî Mela Huseynê Bateyî ye. Bateyî navekî geş e li ser berperêt dîroka edebî ya kurdî. Belê mixabin zanînêt me li ser jîn û serpêhatiya wî gelek dikêmin û heta îro piraniya berhemên wî li bin toz û xubara desnivîsan mane.¹

Divê delivê de me pêxoşe helbestekê ji helbestê Bateyî ji mirnê reha bi keyn û bi danîne jêr destê rewşenbîrê kurd belkî bibte palveder ji bo wan ku li şîwarêt bab û bapîra bizivrin û ji bin toza jibîrkinê bidine der. Ev helbesteya hatiye nivîsîn li sala 1205 mişextî 1790 zayînî bi destê Şêx Ebdilletîfê kurê Yûnisê Şoşî, ew ê bi nasnavê Seyfî tête nasîn, li gundê Şoşê, ew ê dikevîte nêzikî Akrê li devera Behdîna.

Melayê Bateyî dibêjît:

Ey dilo mizgîniya min, hatî paşahê Heleb
Van li wînda girtî exmayê ji ber toxa qeseb
(Bisbikê vî ku di gohtin ey îcab ey bê edeb)²
Dil ji min bir xemz û naza girtim ez mîrê ereb
Dil mi da û qet çi nakit lê heye fikra serî
Şeh nîqab havêt û meşya, hate der sîmaperî

Hate eywanê ji qesrê şu'le da mexribzemîn
Avirek da 'alemê wê tîrnika hî qafpirîn
Zulf bi dêmî da hejandin ta bi ta nasîn bivîn
Lew nesîmî bhinreva bû bir heta maçîn û çîn
Merheba ateş enî suht in ber û dar û dirî
Şeh nîqab havêt û meşya, hate der sîmaperî

Bexçeyek wê çêkirî Xaliq ji min (ra) qurmizî
Hem rihan û hem binefş û çiçek û gul tewizî
Dest û gerden bûne yek aloziyan zulf û kezî
Min di xewnê da ku di xûna dilê min j(î) tezî
Ger çi xa'îb sorêtî daîm ji min lê hazirî
Şeh nîqab havêt û meşya, hate der sîmaperî

Ez nizanim hikmeta van xemz û naz û awiran
Kes çi nabînit çikan û şubhetî sed keyberan
Kun dikin mêlak û cerga ez giran û ta giran
Min veheykin (ey) gelfî yar û bira û haziran
Ez birîndarê du tîra qet hilînanim serî
Şeh nîqab havêt û meşya, hate der sîmaperî

Tole ê dergahê yar im her vema me l'intîzar
Belkî carek bête qismet moçeyê dergahê yar
Suhtime ez wê xeyalê ez jibîr nakim çu car
Destî nadit bo me ey dil suhbetê boseguzar
Bes bisojin berde min vêkra ji rengê agirî
Şeh nîqab havêt û meşya, hate der sîmaperî

(Şukru lillah) min ji hubba dilberê ava ye dil
Sal û maha daîmen min hem mehî enqa ye dil
Car xedok e, car melûl e, car (bi) keyfî û şa ye dil
Gahê girtî gahê sofî gahê bèn perwa ye dil
Min ji mêje teîre dil (Bateyî) qalib firî
Şeh nîqab havêt û meşya, hate der sîmaperî

1- Hijmarek ji helbestê Bateyî me yêt komkirin, hîvîdarin li zûtirîn dem di dîwaneke taybet da bidine çapkirin.

2- Ev rêz di destnivîsê de nexoşxwîn bû, nizanim mebest pê çiyê?

MAF NE JI ALÎ ÎNSANAN, JI ALÎ XWEDÊ VE HATIYE DAYÎN

ABDILQADIR MÊRDÎNÎ

Mirov, azadane ji dayika xwe dibin û ji bo serrastkirin û serwerkirina dad û azadiyê hene. Lê hema dema em li dîrokê dinihêrin, em têkoşîna nabeyna zilmkaran û zilmxwaran dibînin. Zilmkaran her çax û her dem qeweta wan gihîştîye kê; hişê wan, mal û samanên wan, can, namûs û axên wan ji destê wan bi zor girtine. Yanê talan kirine. Mazlûman jî di van hengavan de hatine bal hev, hêzên xwe yek kirine û serhildan, qîyam û ihtilalan pêk anîne. Ev rastîyek mezin e ku ev berxwedan hemû, ji bo parastina mafan e. Ji bo jî-yaneke azad e. Ji bo, serwerîya edalet û wekhevî û jîyaneke li gor van e. Têkoşîna di nav Habîl û Qabîl, ya nav yahûdî û gelê Filistîn, ya nav rejîma cumhûrîyeta tirk û gelê kurd, hemû ji vê babetê ne.

Xesbkirina welatên ku gelê wan li ser dijîn û zimanê ku ayeteke Xweda ye, înkarkirin û qedexekirina wî, ne li gorî hikmetê, ne li gorî îslamîyetê û ne jî li gorî însanîyetê ye. Lewra, em vê rastîyê gellek xweş dizanin ku, mezînatî ne bi nijad e û ne jî bi dewlemendîyê ye... Mezînatî encax bi kemal û teqwayê

ye.

Divê însan azadane karibin bifikirin û fikr û ramanên xwe neqil bikin û dîsa karibin bi hemhêzîrêd xwe teşkilatên çêbikin. Eviya maf û pêwîstîyê huqûqî ye. Ev maf ne ji alî însanan ve, ji alî Xwedê ve bi însanan hatiye dayîn. Bi zordestî û kotekîyan divêt ji vî mafî re neyete astembûyîn û dîsa divête zincîr û kabîk li vî mafê însanan neyete xistin. Herwekê viya di manayek gelemperî de netewan; her yek anagora fermandarî û idarevaniyê, divê xwediyan mafên xwe yên fermî, aborî, komelî, çandî u leşkerî (arteşî) bin û karibin pêşeroja van mafên xwe tayîn bikin. Eviya jî pêwîstiya fitrat û xulqeta însanan e. Mirovatî jî wiha dixwaze. Ev rastîya divê li qeyda neyete xistin. Em ne bawermend û parêzvanê Mîsaq a Millî û tixûban in. Lê em veyê dibêjin: Xesbkirina mafên milletekî û înkarkirina zimanê wî, înkarkirina ayetek Xwedê ye. Dîrokê evanan jiyand. Di sala 1930'yan de mirovekî peyvek kurmançî xeber bide 1 qurîş pere ceza jê dihate birrandin. Ew rojana yek meşînek (mîh) 5 qurîş pere dikir.

Mirovekî ji bo îfadekirina merrama xwe ger pênc peyv bigotina, cezaya wî bi qasê behaya meşînekî bû. Antîkebûna vê zilmê ji antîkebûna kufra wî zemanî têt. Yê li hember vê zilm û tadeya bêhempa û nexuyane têkoşîn didan bi xwe, ayetek Xwedê îhya dikirin. Daxwaz û merema şol û kirinêd me ev e. Ne tiştêkî din e.

Belê, dema, Yezdan em însan xuliqand (afirand)in bi fikr û ramanêd me neşewirî ku, em îro rabin bi nijad, an netew, an jî bi jin û mertiya xwe bipesinin. Ev tiştêkî dervê vena mirov e. Mirov ji tiştên ku dervê îrada wî tê kirin ne mesûl e.

Perwerdeya ku heftê sal e rejîma komera tirk daye me, ji vê sedemê ye ku li ser îdeolojiya rehperestiyê ye. Herkes pir hindik para xwe ji vê îdeolojiyê sitandiye. Herçiqasî ji milletên dervê tirkan be jî ji ber perçiqandin û qompleksa piçûkatiyê, yên xwe dispêrin tirkîtiyê û bi netewa tirkîtiyê dipesinin ne hindik in. Eviya jî, encama perwerdekirin û talîma vê rejîma rehperest e. Ez ê niha xwe bispêrim lêborîn û efûkirina we û çend lib nimû-

neyên van helwest û kirinêd rûreşiyê bidim ber çavan:

1- Serokdarê partiya CHP, Mahmut Esat Bozkurt, li bajarokê Odemiş'ê di pêşkeşkirinek axaftina xwe de wila digot: "Yegane efendî û xwediyê vî niştimanî, gelê tirk e. Yên ne tirkên safxwîn û nijadtirk in, yek heqekî wan heyê li vî warî, ew jî bende-warî ye, xulamî ye. Bila dost û dijmin, heta bila çuyan jî vi-

sanên û şeytanên welidîne." (Pirtûka *Kürt Türkleri*) û her weke van gotinên bê esl û beraday hê pir gotin ji alê van rehperestan hatine gotin.

Gellek sal in ku bi hemûşkî ev serok û generalan em îdare kirine. Û hê jî ew me îdare dikin. Di bin ronîya (!) van gotinan de qanûn û destûrên ku hatine derxistin, ma ti car biratî û wekhevîtiyê pêk

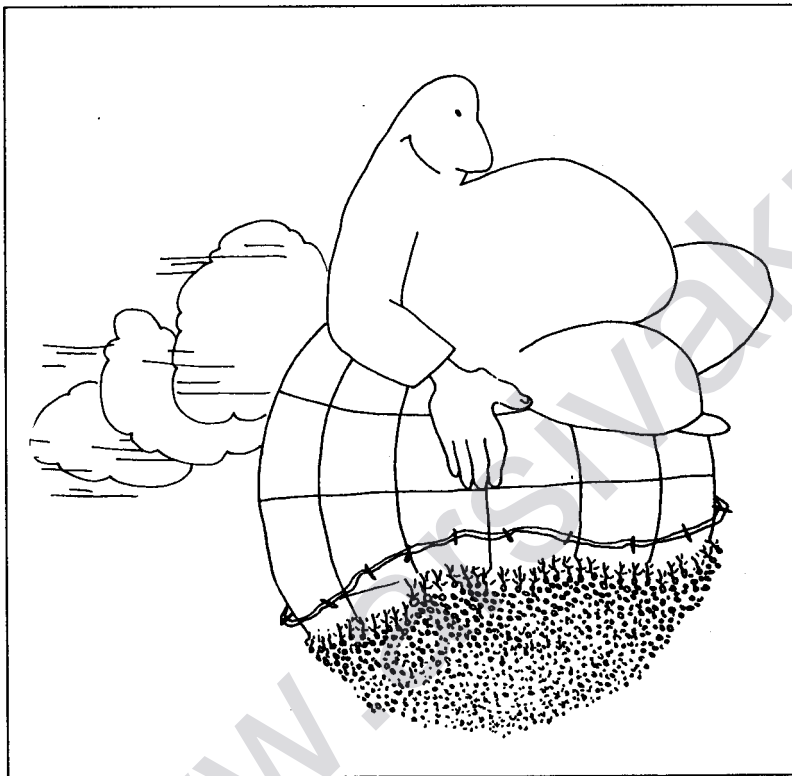
hatine.

Gelo ma çima di damezrandina sazûmana Komara Tirko de, meclîsa yekemîn de di nav gelan de (kurd-tirk) ewqasî hevqetayî û cudayî tînebû? Lewra, hinek be jî piçîk bêhna îslamê ji wê meclîsa yekem dihat.

Di dewra damezrandina meclîsa yekem de, yanê sala 1920, 20'ê meha nîsanê de TBMM'yê de 72 endamê kurd hebûn û evanan temsîlkariya gelê xwe dikirin. Di vê meclîsê de endamê Erzirom'ê Huseyn Ewnî Beg, di kome-lisan yekê de wiha got: "Di vê kursiyê de peyivandin heqê du gelan in. Yek tirk yê din kurd in." Ev gotina ji hêla endamên wê meclîsê bi kêf hate bersivkirin û hemûyan li çepikan xistin. Yanê ji hemûşkan destek û arîkarî dît. Heta sala 1922, meha sibatê de bi pejirandina piraniyên endamên kurd muxtariyet hate naskirin. Belê li hember 64 endamên nexwaz, 373 endaman ev muxtariyeta birayên xwe pejirandin û "Destûra nîvrizgariya kurdan" derxistin. Lê çî mixabin e ev destûr di dîroka Komara Tirk de ya hem yekem e, hem jî ya dawîn e. Serokê meclîsê ji ber ku ev destûra neserifand, ji endaman jî destek nedît, heman ew meclîs fesix kir.

Belê, îro çareserbûna pirs-girêka kurdan, ji ben ferqên di navbera meclîsa yekem û ya duyem pêş ve tîne. Ev jî, ji ber ku bîrûbaweriya rehperistî hate damezrandin. Dîsa ji ber ku berjewendiyên gelemperî yên milletê bêhtir, berjewendên şexsî û kesanî yan jî dervehiyên biyanî esas hate girtin.

Pirs-girêka kurdan ji çew-

ya wiha bizanîbin." (Rojname *Milliyet*, 19 Îlon 1930)

2- "Kurdan ha? Yên wekî gîha bi axê ve girêdayî ne, ji wan re kurd tete gotin. Kurd, bi axê tîn kirîn û tîn firotin. Ewan, malê xwedî axan in." (Albayê emekdar Naşit Hakki: *TKAE Dersim Kitabi*)

3- Generalê jikarketî yê rejîma tirk, Nazmi Sevgen jî di pirtûka xwe de wisa dibêje: "Kurdan; ji tayifeyek cinan in. Ewana, ji zewicandina in-

tînin? Naxêr. Tasîr û bandûra van gotinên wiha çilo li gelê kurd bûye, em îro bi tevekî li ber çavan temaşê dikin. Mirov, gotina ku ji devê xwe derdixîne difikire, dihezire. Westê mirov tişteki bibêje lazim e ku taliya wê gotinê bîne ber çavan. Lazim e ku însan hezar caran bifikirin û carekê bibêjin. Evanan bi giştî zirarên ku ji dûrketina ola îslamê pêşve hatine. Ji ber îsyankirina li hember Xwedê

tiya rejîma Komara Tirk pêş ve têt. Heftê sal zêdetir e ku ev rejîm li ser zordarî û kole-dariyê hatiye avakirin û bi destûrên kêfxwazî, zordarî û kufrbazî têt îdarekirin, di vê rewşê de wê çawa ev pirs-girêk çareser bibe? Helbet gellek zor e. Lewra vê rejîmê heta niha ji bilî zilm, şkence, tevkuji û koçberkirinê tiştek nekiriye û heqek nedaye nas-kirin. Tim ji bo kurdan xwîn û hêstirên çavan rewa dîtiye. Binêrin, Teqrîrî Sikûn, qanûnên Dêrsim'ê, qanûnên mecbûrîkirinên îskanê, Teoriya Ziman'ê Roj'ê, Destûra Rewşa Fewqelade û pêkaniya wê û her wekî evan, destûr û qanûn derxistine. Hewtanê dijminî nevîna kurdan bêhtir kiriye li hember rejîmê wekê din ti xêr û kêrek ji van destûrên hovên Komara Tirk hasil nebûne.

Di vê eviya vekirî û eşkere bête zanîn ku hetanê ev rejîm neyê guhertin, an nehilweşe kurd rehet nabin û ruyê rehetiyê jî nabînin.

"Zalimên xwînxwar nêzik de bê wê bi şoreşek çawa bêtin qulipandin, wê bibînin." Bi vê ayetê û bi ayeta *"Em dixwazin lutfê li mustedefan bikin û wan bikin warisê zemînê Xwedê."* ji me re hêviyek mezin e û spartgehek e. Ev gotina Hz. Elî jî divêt bête qeydkirin: *"Roja ku mazlûman werin berhev û zaliman sernixûn bixînin, wê ji rojên zaliman zilm dikirin, herî çetîn û dijwar be."*

Em wan rojan ji Rebbê xwe dixwazin û hêvîdarin ku her babetê zilman ji ser hemû gelên bindest û binketiyên cihanê rabe. •

ZIMAN, AYETA XWEDÊ YE

MUHAMMED EMİN

Bismillahirrehmanirrehîm

Selama Xwedê li ser hemû mislimanên hişyar be û Xwedê yên di xewa xefletê de bin jî hişyar bike.

Gelî xwendevanên kovara Nûbihar a delal,

Ez ê ji we xwendevanên delal re meselakê ku li welatê me derbas bûye binivîsim. Ez dixwazim ku hun jî li ser vê meselê hinekî bisekinin û bifikirin û parekê ji xwe re jê derxin.

Sala 1980'ê de mudîrek hat mekteba me. Wî mudîrî digot: "Ez misliman im û ji kurmancî hez dikim û dixwazim ku ev zilm ji ser kurdan rabe." Me jî gelekî ji wî zilamî hez dikir û me hemû sirên xwe jê re digot. Wexta ihtîlala 12 îlonê çêbû ev zilama tam zîvirî û bû dijminê kurdan.

Di pê ihtîlala leşkerên tirkan de, rojekî li hewşa mekteba me, ez bi hevlekî re bi kurmancî diştexilîm. Min mudîr nedîbû, hema wî ez dibûm. Hat ba min û ji min re got: "Çima tu bi kurmancî diştexilî?" Min got welleh min tu nedîbû, mîrza mudîr. Wî li min da û got: "Temam min tu nedî û te jî ez nedîm, ma qey Xwedê jî tu nedî? Tu yê roja qiyametê çito hesab bide?" Ez li ser vê peyvê fikirîm û min got: "Ma gelo qey kurmancî li cem Xwedê jî yasax e?" û ez giriyam.

Ez çûm mal, min ev mesela ji bavê xwe re got. Bavê min ji min re got: "Ev mudîra ne misliman e. Ziman, ayeta Xwedê ye û wî serbest kirye. Kî tiştê ku Xwedê serbest kirye men bike û çêkirina Xwedê înkâr bike, ew kafir e."

Min wê çaxê nuh famkir ku kî bêje ez misliman im û nimêj bike û rojiyê jî bigre ew bi vana tenê nabe misliman. Ji bo meriv bibe misliman gelek qistas lazim e. Ji ber vê jî gereke meriv dîqat bike.

Ev mudîrê me anha li derekê ye û serdariya hinek mislimanan dike. Xwedê wan mislimanan hişyar bike û bê li pey kê diherin, rê wan bide. •

VIDEOKASÊTÊN SEMPOZYOMA ME YA

PIRSA KURDÎ ÇAWA ÇARESER DIBE?

Sê Kasê

Ji Navnîşana Nûbihar Bixwazin

ÎSLAM NE STÛXWARÎ YE

MUSTAFA KARAGÖZ

Berî her tiştî ez dixwazim mana kelîma îslamê bidim.

Koka kelîma îslamê ji teslîmbûnê têt. Yanê stûxwarkirina li ber hêz û qewetek bê dawî.

Yanê wextê ku yek ji xwe re dibêje “ez bûm misliman” yan jî “ez misliman im”, bi vê peyivî xwe dixwaze wî tiştî bibêje: Ya Rebbî, yê ku terbiye dike Tu yî, yê ku rizqan dide Tu yî, yê ku ihtiyacên me dide Tu yî, yê ku qanûnan li ser ebdan nazil kirye Tu yî. Ez van tiştana hemûkan dipejirînim.”

Îcar xuşk û birayên min, ez dixwazim carek din jî vê mesela teslîmîyetê bidim ber çavan. Ka em çiqas teslîm bûne? Gelek mirov belkî dibêjin ma hê em ê çiqas teslîm bibin? Me welatê xwe teslîm kir, me ola xwe teslîm kir, tevî ala xwe ka çî di destên me de maye?

Ez vê teslîmîyetê qest nakim, vê teslîmîyetê de rezîltî heye. Lewra ev teslîmîyet ji ebdan re ye. Lêbelê teslîmbûna Rebbê Alemê şeref û mêrxasî û alîkariya mazlûman e, şerefa sefgirtina li hember neyarên dijwar yên mîna koramaran e.

Gelî xuşk û bira, em carek din jî bifikirin, ka em çiqasî ji emrê Xweda yê xwe re dibêjin: “Me bihist û me îtaet kir”? Baş li xwe binêrin û li xwe vegerin. Zimanê me dibêje “me îtaet kir”, lêbelê hal û karê me dibêje “eseyna”. Îsyankirin ji bona zilm û zora Fir’ewnî, emperyalîstiya Emerîqanî û her cur rezaletên kemalîstiyê ye.

Di vê meselê de em kê ji xwe re mîhenk bigirin? Em çav bavêjin qernê eshabên Pêxember... Berya misliman bibin, li ser gerdûnê îsyankarên mîna wan belkî nehatibûn dîtin. Lêbelê piştî ku îman anîn, li hember Xwedê ji wan stûxwartir nebûne. Sehaba bi van herdu xesletên xwe, bûn mamoste. Gelê ereb artêşa Bizans û farsan û roman bi bixistin û bi wî hawî xwe gihandin meqseda xwe.

Ax ax, wê çî bibûya, pêşî nefsa min, dû re wî gelê mazlûm guhdariya vê gotinê bikraya. Hun zanin ew ê çî çêbûbûya? Ma çî çenedibû? Ma senemê reşo nedihat şikandin? Ma kafirê misqof ne dihat qewirandin? Ma xwîna mazlûman nedihat sekinandin? Ma çî nedibû? •

JI WE XEBAT JI ME ARÎKARÎ

ABDULLAH DILBIRÎN

Birayên delal, hevalên hêja, xebatkarên kovara Nûbihar.

Silava Xweda yê bi merhamet û arîkarîxwaz li ser we û dilxwaz û misliman û welatparêzan be.

Ji hejmara ewil ve ez kovara Nûbihar dixwinim. Vê xebata we ya serbilind, serfiraz, xweş û bi rûmet, ji bo hemû misliman û gelê kurd û Kurdistanê ez pîroz dikim.

Ji bo van xebatên xweş di ber gelê kurd de, ji we xebat û sebat, ji me jî arîkarî û dilxwazî divêt.

Çiqasî ber bi pêş de dere, gelê kurd Nûbiharê nas dike û lê xwedî derdikeve û hîn jî wê lê xwedî derkeve.

Her hebin, gelek spas. •

EZ NÛBIHAR BI NIGEHDARÎ TAQÎB DIKIM

M.SALIH AKGÛL

Birayên eziz,

Ez û malîyên xwe û hinek cîranên me, em xizmeta we tebrîk û pîroz dikin. Lewra ku heq e û ji bona gelê kurd gelek lazim e. Ji hejmara pêşî ve heta vêga ez Nûbihar bi nigehdarî taqîb dikim. Exlebê naverokên wê dixwinim. Hema gişt tevde jî xîreta îslamî û welatparêziya mirov zêde dikin û hissiyata mirov difûrin.

Nexasim, çawa birayê me Mistefayê Memîtî di hejmara dehemîn de jî beyan kiriyê ku ji pirtûkên Bediuzzeman em hêvidarin ku bêne weşandin. Lewra ew hem rêber e ji bo dawê û hem jî di nav exlebê mislimanan de ji alim û zana û têkoşerên wî zemanî tewr pêştir û bilindtir e. Û nexasim ji bo me kurdên bindest û bêkes re bûye kesek û xwediyekî mêrxas û serfiraz. •

FERHENGOK

- A**
Afirandox: Yaratıcı, yaratan
Alemgiştî: Evrensel
Amade: Hazır, amade
Aram: Sükûn, huzur
Araste: Süslü
Aşîr: Süt kabı, içine süt konulan kab
Aşîti: Barış
- B**
Babet: Konu, cins, münaset
Balîf: Yastık
Bazargan: Tüccar, tacir
Behre: Pay, hisse
Bendewar: Gönülden bağlı
Berhem: Eser, yaratı, hasılat, gelir
Berxwedan: Direnme
Berz: Yüce
Bijîn: İştahı çekmek, imrenmek
Binyad: Temel, esas
Bizav: Canlı, hareketli
Borandin: Geçirmek, affetmek
- C**
Calib: İlgî çekici, calip
Celeb: Çeşit, nitelik, tür
Ceribandîn: Deneme
Ciwan: Genç
- Ç**
Çalak: Çevik, aktif, faal
Çapemenî: Basım-yayım
Çareser: İmkan, halletme
Çepelane: Kirlice
Çepel: Kirli, ahlaksız
Çerx: Çark
Çîn: Nakış
- D**
Dad: Adalet
Dadvan: Adil
Dehl: Ağaçlık, bağ
Dexes: Kıskaç
Digel: Bununla beraber, ... ile
Dijwartir: Daha şiddetli, daha beter
Dildar: Maşuk, sevilen
Dillerzan: Gönül titreten
Dilxwaz: İyimsen, istekli
Dirb: Şekil, benzer
Divêt: Gerekmek, elzem olmak
- Dorhêl:** Etraf, çevre
Dûvik: Kuyruk
- E:**
Evîn: Aşk, sevgi
Ex: Kardeş
- F**
Fena: Gibi, aynı
Fûrîn: Taşmak, fokurdayarak kaynamak
- G**
Gedeno!: Çocuklar!
Genî: Kötü koku, kokuşmuş
Gerdenqalind: Ensesi kalın
Gêle: Karınca
Guldan: Vazo
- H**
Hedan: Şüphe
Hêlîn: Yuva, kuş yuvası
Hevspartin: Birbirine dayanmak,
Hilberandin: Üretmek
Hizir: Düşünce
Hol: Meydan
Hov: Kaba, vahşi, görüşüz
- J**
Jîndar: Canlı
- K**
Kambax: Mutsuz, bozuk, berbat
Kamil: Olgun, erişkin
Kargeh: İşyeri
Kab: Aşık kemiği
Karpêk: Eser, yapıt
Keftar: Sırtlan
Kêrbaz: İşe yaramak, hakkından gelmek
Keremkar: Kerem eden
Keştî: Gemi
Kîso: Kaplumbağa
Kinc: Elbise
Korfam: Kitgörtüşlü, dar-görtüşlü
Kotek: Kötek, daya
Kovan: Hüzün, üzüntü, keder
Kudik: Yırtıcı hayvan yavruları, enik
Kulm: Yumruk
Kurtan: Semer, eyer
- L**
Leheng: Kahraman
Likumandin: Sendelemek
Liv: Hareket
Lok: Erkek deve
- M**
Maf: Hak
Menfûr: Kendisinden nefret edilen, iğrenç
Mêrg: Çayır, otlak
Mêro: "Be adam" anlamında bir deyim
Mêtinger: Sömürgeci, emici
Mewc: Dalga
Mixabin: Yazık ki
Miyand: Arada
Mizawir: Afacan, yaramaz
- N**
Naverok: Fihrist, indeks
Navnasî: Kimlik
Neteweperist: Milliyetçi, ulusalçı
Nifir: Beddua
Nigehdarî: Gözleyicilik, koruyuculuk
Niştiman: Vatan
Nola: Gibi
Nûciwan: Yeniyetme
Nûjen: Modern
- P**
Panorama: Ufuk, görünüş
Paşeroj: Mazi, geçmiş
Pejirandin: Kabul etmek, tercih etmek
Peyman: Antlaşma, ahit
Pênûs: Kalem
Pêşdeçûyî: İlerlemiş, gelişmiş
Pêşeng: Öncü
Pêşverû: İlerici
Pêwendî: İlgî, alaka
Pêxoş: Olmasını hoş karşılamak, olmasını arzulamak
Pijîn: Pişmek
Piling: Kaplan
Pindepîr: Örümcek
Pispor: Uzman, bilirkişi
Pîrejîn: İhtiyar kadın
Pîremêr: İhtiyar adam
Pîroz: Kutlu, muzaffer
Pîşesaz: Sanayici
Ponijîn: Düşünmek, dalmak
- Q**
Qad: Meydan, alan, yer
Qedexe: Yasak
Qels: Zayıf, güçsüz
Qirêj: Pis, pislik, kirli
Qirf: Alay, şaka
- Qor:** Sıra
- R**
Ragihandin: İletişim
Raman: Düşünce
- S**
Salixdan: İlah etmek
Saman: Sağlık, servet, mülk
Sazûman: Kurum, kuruluş
Seg: Köpek, it
Sentezkar: Sentezci
Serfiraz: Başarılı, muzaffer
Serpêhatî: Macera
Serrastkirin: Düzeltmek, tashih etmek
Serwer: Egemen, hakim
Serxwebûn: Bağımsız olmak
Sîtayîş: Hamd, şükür
- Ş**
Şal: Pantolon, bir cins kumaş
Şax: Dal
Şerpeze: Sefil, kötü durum
Şîlo: Bulanık
Şîn: Yas
Şîrove: Yorum
Şoreş: Devrim
Şoreşvan: Devrimci
- T**
Taybetî: Özellik
Tebat: Sabır, tahammül, durma
Temen: Yaş, ömür
Tevger: Davranış
Tevkujî: Katliam
Tewş: Denge
Têkilîn: Karışmak
- V**
Vezîn: Esnek, tolerans
- W**
Wisal: Kavuşma
- X**
Xedar: Gaddar
Xerbzede: Batı tarafından çarpılmış
Xeyirandin: Değişmek
Xubar: Toz, kül
Xwelî: Kül
- Z**
Zîl: Topraktan yeni çıkmış bitki ucu
Zimanê zikmakî: Ana dil
Zinar: Kaya, kaya parçası •

KITÊBÊN EM BELAV DIKIN

(DAĞITIMINI YAPTIĞIMIZ KİTAPLAR)

Kitêbên kurdî (Kürtçe kitaplar)

• Rîsala Biratiyê (Uhuwvet Risalesi)	20.000
• Rîsala Biratiyê (Bi tîpên erebî)	20.000
• Peyiva Bîst û Sêyemîn (23. Sözü).....	20.000
• Peyivên Piçûk (Küçük Sözler).....	30.000
• Nimêj Dikim / Komisyon (Kuşe)	40.000
• Nimêj Dikim / Komisyon (Spî).....	35.000
• Dîwan / Mele Ehmed Cizîrî.....	70.000
• Doza Jîn / Hiseyn Elî Başar	20.000
• Ferheng (kurdî-tirkî, tirkî-kurdî) / D. İzoli.....	195.000
• Ferheng (zazakî-tirkî) / Malmisanij	100.000
• Mamoste Seîd Norsî (Soranî, bi tîpên erebî).....	40.000
• Mewlûd / Mele Ehmed Bateyî	35.000
• Nalînên Min / M. Şakir Koçer.....	15.000
• Nûbar / Ehmed Xanî.....	25.000
• Baran / A.Qadir Botan	10.000

Kitêbên tirkî (Türkçe kitaplar)

• Bediüzzaman'ın Hayatı / Abdurrahman Nursi	25.000
• Şırnak Baskını / Osman Resulan.....	30.000
• Aydınlık ve Dindarlık / Abdülkerim Suruş (Çev.Sabah Kara).....	20.000
• Ayet Yorumları / Ali Şeriati (Çev. Sabah Kara)	30.000
• Dini Düşüncenin Yeniden Kurulması/A.Kerim Suruş (Çev.Sabah Kara).....	20.000
• İlerici Gericilik / Abdülkerim Suruş (Çev.Abdullah Kutlu).....	15.000
• Peygamberler Aydınların Önderleri / A.Kerim Suruş (Çev.Abdullah Kutlu).....	20.000
• Zamanın Zeynebi / Zeyneb Burucerdi (Çev. Zafer Fırat).....	20.000

Kitêbên erebî (Arapça kitaplar)

• Lemalar (el-Leme'at).....	120.000
• Mektubat (el-Mektûbat).....	120.000
• Sözler (el-Kelîmat).....	140.000

Kitêbên li jor, bi hundir, bi bîst ji sedî (20 %) erzanî; lê bi derve, bêerzanî tene şandin. Yên ku hun dixwazin, bihaya wan hesab bikin, ji mecmûa bihayê, 20 % kêmbikin, baqiyê li hesabê jêrê razînin û fotokopiyeke pela razandinê, bi mektûba xwe ya ku we navê kitêban tede nivisandiye, bişînin navnîşana kovara me. Mesrefa postê li me ye.

(Yukarıdaki kitaplar yurt içine % 20 indirimle, yurt dışına ise indirimsiz gönderilir. İstediklerinizin tutarını hesaplayın, toplamdan % 20 düşün, geriye kalan tutarı aşağıdaki hesaba yatırın ve alındı belgesinin fotokopisini, istediğiniz kitapların isimlerini ihtiva eden mektupla birlikte dergimizin adresine gönderin. Posta masrafı bize aittir.)

JIMAREYÊN HESABÊ (HESAP NUMARALARI):

Li hundir (Yurt içi): Postgiro (Posta Çeki): Süleyman Çevik, 658265

Li derve (Yurt dışı): Süleyman Çevik, İş Bankası Yavuzselim Şubesi, 1079-30100-3118770

NAVNÎŞAN (ADRES):

Nûbihar, Kızıtaşı Cad. Kuriş Apt. No: 51/3, Fatih / İstanbul

Tel: 533 75 88 Faks: 524 00 38

